БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 213 (11198)
1966 оной
сентябриин 9,
пятница

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ХУЛИГАН—АРАДАЙ ДАЙСАН

Шэнэ общество байгуулжа байһан манай орондо ниитын ёһо гуримые жэшээтэ һайнаар сахижа, арад зоной ажаллаха, амарха хэрэгтэнь таатай зохид эрхэ нүхэсэл байгуулха гээшэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энэ талаар, илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ түрэл парти, правительствынай зүгһөө хэмгүй ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Тэрэнэй нэгэ жэшээнь гэхэдэ, «Хулигантаһанай түлөө харюусалга шанга болгохо тухай» һаяхан баталагдажа хүсэндөө ороһон шэнэ хуули болоно. Энэ хадаа гүрэн түрын удхатай шанартай хэрэг мүн.

Ниитын гурим хазагайруулгатай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүдые совет эрхэтэн бүхэн үнэн зүрхэнһөө һайшаажа, халуунаар угтаба. Энээниие үдэр бүри шахуу редакцида ажалшадһаа ерэжэ байһан бэшэгүүд гэршэлэн харуулна. Манай газетын мүнөөдэрэй номертошье толилогдоһон хэдэн бэшэгүүд тэрэнэй үшөө нэгэ жэшээ болоно. Энэнь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, урдын барга бүдүүлиг сагай элдэб хорото үлэгдэлнүүдэй үшөө хүсэд усадхагдаагүй дээрэһээ холын хараата түсэбүүдээ бэелүүлхэ, урагшаа түргөөр дабшаха хэрэгтэмнай тойбо татана бшуу.

Ушар нимэһээ социалис хуули ёһые нарин нягтаар сахиха, олониитын гурим эбдэдэг элдэб хулиган ааша үгы болгохо, гэмтэ ябадалда хүргэдэг али бүхы шалтагаануудые усадхаха гээшэ гүн гүнзэгы удхатай. Эдэ хойшолуулашагүй асуудалнуудые шиидхэхэ талаар республика доторнай нилээдгүй ажал хэгдээ. Нютагуудтахи партийна, советскэ, профсоюзай болон комсомолой, ниитын бусадшье организацинуудай үүсхэлээр хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Республикын олохон предприяти, барилганиуудта, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаануудта һайн дуранай арадай дружинанууд, нүхэдэй сүүдүүд эмхидхэгдээд, ажал ябуулгаяа эдэбхитэйгээр эрхилжэ байдаг. Жэшээлхэдэ, Хяагта, Закаменск городуудта байгуулагдаһан иимэ эмхинүүд ниитын ёһо гурим эбдэгшэдые «хазаарлаха» зуураа, тиимэшүүлэй дунда ойлгуулламжын, һэргылэмжын хүдэлмэри муу бэшээр ябуулна. Тэдэнэй эдэбхи үүсхэлээр, шанга тэмсэл ябуулһанай ашаар журам эбдэхэ, хулигантаха ушарнууд эрид үсөөрөө. Улаан-Үдэ городой Железнодорожно райондо эмхидхэгдэһэн арадай һайн дуранай дружинанууд элдэб ааша гаргагшадтай тэмсэл дэлгэрүүлхэтэеэ хамта, тэдэнэй гэмэ зэмыень хүдэлдэг газартань хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэдэг байна. Энэнь ехэ аша туһатай хэрэг мүн.

Гэбэшье, зарим хото, хүдөө нютагуудаар олониитын журам сахилгада ёһотой анхарал үшөөл хүсэд хандуулагданагүй, хорото хулигануудые хуулиин харюусалгада хабаадуулхадаа—миил яла түлүүлээд, һануулга хээд лэ — бага зэргэ айлгаад орхижорходог ябадал үзэгдэнэ. Т у с х а й л б а л, Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Черняев тухай хэдэн гомдолой милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ ороһон байбашье, ёһотой хэмжээн абтаагүй, тэрэ гэр бүлөө болоод хүршэнэрөө ходо айлгажа, элдэб муухай аяг ааша гаргажа байдаг зандаа. Иимэ жэшээнүүд яһала үзэгдэһөөр. Зарим газарнуудта, арадай дружинанууд миил байгуулагдаа нэрэтэй, эдэбхи үүсхэл багатайгаар ажаллана.

Гурим журам алдуулдаг, гэмтэ хэрэг, һүйдхэл гаргуулдаг хамаг хулиган ябадалай эшэ узуурынь — хуушан обществын хорото үлэгдэл — архиин һогтуу. Сүүдэй ажал ябуулгын тоо бүридхэлһөө хаража үзэхэдэ, хүниие тоноһон, алаһан, гэмтээһэн, хүсэрхэһэн, мүн бусад гэмтэ хэрэгүүд олонхи ушарта архиин һогтуугаар хэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн багашагшье гэмтэ хэрэгүүдэй олонхинь «хатуу харын» үгаарһаал болоһон байдаг. Гэтэр, архидаашадтай, хулиган ааша гаргагшадтай тэмсэхэ ябадал Сэлэнгын, Загарайн, Хэриин болоод бусад зарим аймагуудта үшөөл һулаар табигданхай. Тиимэһээ хулиганууд болон архиншадтай тэмсэлые шангадхаха тушаа ажалшадай табижа байгаа эрилтэнүүд тон зүб. Манай алба захиргаанай хүдэлмэрилэгшэд хадаа шэнэ Указай ёһоор хулигануудые хэһээхэ талаар эрхэеэ бүрин эдлэхэ зэргэтэй.

Ниитын журам эбдэгшэдгэй тэмсэлдэ нүхэдэй сүүдүүд, арадай дружинанууд, нютагай Соведүүдэй социалис хуули ёһые сахиха ба захиргаанай комиссинууд угаа ехэ үүргэтэй. Мүнөө эдэ эмхинүүдэй хүдэлмэриие эрид һайжаруулгада партийна организацинууд гол анхаралаа хандуулха болоно.

Хулигануудые арадай дайсад гэжэ В. И. Ленин нэрлэдэг һэн. «Политикаараа илахаһаа гадна, мүн үдэр бүриингөө экономическа ажабайдалаар арадай дайсадые: баяшуулые, тэдэнэй хүлһэншэдые, хулигануудые илаха» ёһотойбди гэжэ Владимир Ильич бэшэһэн юм. Эгээл тиимэһээ социалис хуули ёһо бэелүүлхэ, ниитын гурим нарин нягтаар сахиха гээшэ хүн бүхэнэй, хамаг зоной бэелүүлхэ хэрэг, нангин уялга мүн.

Нүхэр КИРИЛЕНКО Андрей Павловичта

Таниие, Коммунис партиин, Совет гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшые, Танай 60 наһа хүрэһэн үдэр КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

Ута наһатай болохыетнай, совет арадай аша туһада, манай орондо коммунизмын һалбаран мандахын аша туһада саашадаа ашатай һайнаар хүдэлхыетнай, мэндэ амар ябахыетнай хүсэнэбди.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр А. П. Кириленкодэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо тухай

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, мүн түрэһэнһөө хойшо 60 наһа хүрэһэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр **Кириленко** Андрей Павловичта **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгожо, **Ленинэй** орден, **«Хадуур ба балта»** гэһэн алтан медаль барюулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1966 оной, сентябриин 7.

ХАЛЮУРАН ДОЛГИЛНО СЭЛЭНГЫН ТАРЯАЛАН

Һарбайһанаа абахабди

Хаагуурщье яба: Зургаан-Дэбын захагүй үргэн таладашье, Модон-Захын үргэн ехэ таряалангдашье, Түхэмэй добо майлааршье, Тэбэгэй Убэртэшье ошо, өөрэгүй трактор, комбайнай хүсэтэ машинын хүнхинөөн, эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор замхадаггүй. Зүб лэ даа. Таряа хуряалгын халуун үе ха юм. Энэ жэлдэ манай Ноёхон нютагта һая наашадаашье үзэгдөөгүй баян ургаса гараа. Мүнөө тэрэнээ гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын түлөө манай колхозойхид үбгэн залуугүй бултал эршэтэйгээр ажаллажа байна.

Августын 25-һаа сэхэ хадажа эхилээ һэмди. Алтан шаргал шэниисэеэ эгээл түрүүлэн хадажа, унагааха хуби зол эрхим комбайнернууд Дугаржап Жимбиев, Сергей Эрдынеев, Заята Васильев, Самбу Цоктоев гэгшэдтэ тудаба.

— Иимэ үндэр ургаса хаража байгаад, муугаар хүдэлжэ, нормоёо дүүргэхэгүй гээшэ эшхэбтэр юм лаб даа, — гээд, Сергей Эрдынеев энеэбхилнэ.

Тэрэншье гайхалгүй. Манай комбайнернууд өөһэд хоорондоо мүрысэдэг. Энэ жэлдэ 500 гектарһаа доошо бэшэ таряа хадахабди гэһэн уялга тэдэ абаа һэн. Тарилгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, сэхыень хэлэхэдэ, бүхы механизаторнуудай түсэб даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Илангаяа комбайнер Заята Юролтуевич Васильевые онсо тэмдэглэмээр. Тэрэ үдэрэй 35—40 гектар хүрэтэр таряа хадана.

Колхозой правлени, партком комбайнернуудай ажал хүдэлмэреэр һонирхожо, шалгажа байдаг гээшэ. Түрүүшүүлые урмашуулха талаар тусхай түсэб зохёогдоһон. Комбайнернууд үдэр соо хэды гектар хадажа сохиһоноо тэрэ дарыдань мэдээд байдаг.

Бүхы бригаданууд дээгүүр ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдадаг. Ханын газетэ, «Молни», ажалай түсэб болоод элдэб уряа лозунгнууд үргэлжэл гаража байдаг.

Энэ жэлдэ Эхэ орондоо 40 мянган центнер шэниисэ тушааха түсэбтэйбди. Түсэб даабаряа жэншэдгүй дүүргэхэбди гэжэ сэхэ хэлэмээр. Мүнөө 2 мянга гаран гектар тарян хүл дээрэһээ буугдаа. Мянга һайса гаран гектар тарянай баал суглуулагдажа, сохигдоо. Гектарай 10—12 центнер тарян абтана. Зарим газарһаа бүришье ехэ, жэшээнь, Түхэмэй полинуудһаа гектарай 18—20 центнер хүрэтэр тарян хуряагдана. Колхозой хоёр ехэ тоогуудта эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор дүүрэн таряа тээһэн машинанууд таһардаггүй. Түрүүшын мянгаад центнер алтан шаргал шэниисэ гүрэнэй амбаарта ороо. Талханайнгаа дээжые Эхэ орондоо тушаагаад, квитанци бэшүүлээд бусажа ябахада зүрхэ сэдьхэлдэ хэды һайхан бэ даа. Зориг дээрээ зориг орон, манай механизаторнууд үдэр ерэхэ тума улам эршэтэйгээр ажалланад.

Бригаданууд хоорондоо мүрысэхэһөө гадна комбайнер бүхэн бэе бэетэйгээ мүрысэдэг һайн һайхан заншалтай. Иигэжэ мүрысэжэ ажаллахада ажалай бүтээсэ һураггүй дээшэ. Мүрысөөнэй дүн 10 хоноод лэ гаргагдадаг. Түрүү һуури эзэлэгшэдтэнь мүнгэн шан барюулагдана.

Тарянай ургаса зарим газартаа бүришье һаа үдхэн, үндэр. Эртээр ороһон аадар бороо эндэхи таряалангай ехэнхи хубиие хэбтүүлжэрхёо. Жэшээнь, Хүрэлды гэжэ газарта таряалангай горитойхон хубинь аадарта сохюулаа.

Түхэмэй тоог дээрэ хүлгөөтэй. Тоогые эрхилэгшэ Владимир Цыцерунов ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэн табяа. Эндэ хоёр халаан хүдэлдэг юм. Һаяар эндэ үшөө хүнүүдэй нэмэжэ ерэхэдэ, 3 халаан болгожо хүдэлгэхэ зорилготой.

Аяар холын Саратовай областьһоо манай колхозой таряа хуряалгада хамһалсахаяа ерэһэн комбайнернууд Николай Широченко, Василий Гоголев, Александр Игонии гэгшэд тухай халуун һайхан үгэнүүдые хэлэхэ дурап хүрэнэ. Эдэнэр үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэжэ манай механизаторнуудай дунда суурхана.

А. БИЛИКТУЕВ,
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой агроном.

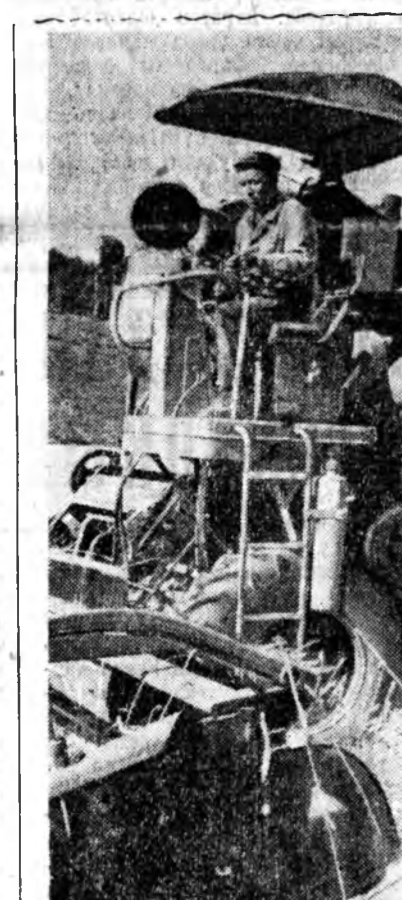

Сэлэнгын совхоздо таряа хуряалга түлэг дундаа, үдэр ерэхэ тума үргэдэнэ. Энэншье гайхалгүй. Хамтаараа оролдожо ургуулһан баян таряагаа хүн бүхэн гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахын түлөө оролдоно бшуу. Эндэ үдэрэйнгөө даабариие дүүргэдэггүй механизаторые олохогүйт. Бригада болон механизаторнуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүрысөөндэ илажа гарагшадта мүнгэн шан барюулагдана. Совхозой механизатор түрүү комбайнер Б. Нимаев үдэр бүриингөө даабариие дүүргэжэ суута гаранхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнер Б. Нимаев ажалдаа.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

КОРЕЙН АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

Корейн Арадай-Демократическа Республикын байгуулагдаһанһаа хойшо 18 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан сентябриин 7-до Хариин оронуудай арадуудтай хани барисаанай байшан соо болоо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский, үйлэдбэриин түрүүшүүл, наука болон соёл культурын элитэ ажал ябуулагшад президиумдэ һууба. Советскэ Союзда КНДР-эй хэрэгүүдээр Саг зуурын этигэмжэтэ Хо Ган, посольствын хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ эндэ байлсаба.

Хариин оронуудтай соёл культурын талаар холбоо барисаа байгуулха СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедэй түрүүлэгшын орлогшо И. Н. Медведев элидхэл хэбэ.

Суглаан дээрэ КНДР-эй хэрэгүүдээр СССР-тэ Саг зуурын этигэмжэтэ Хо Ган үгэ хэлээ.

(ТАСС).

ГАЗЕТЭНҮҮД болон РАДИОГОЙ «ХООЛОС» гэжэ НҮҮДЭЛ РЕДАКЦИ

МУХАР-ШЭБЭРЭЙХИДЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

Таряа хуряалга түргэноор, по[illegible] аргаар үнгэргэхэ гэһэн Мухар-Шэбэрэй таряашадай үүсхэл [illegible] ехэ һонирхолтой, һайшаагдаршье байба. Бүхы хүдэлмэри наринаар эмхидхэхэ, алдуу [illegible] ябууд усадхаха хэрэг[illegible]на. Хуряалгаяа соморхоноор [illegible]лхын тула бидэнэр комбай[illegible] гурбан бүлэг эмхидхээ[illegible]. Энэ жэл сагай уларилай [illegible]шье һаалта хээ һаа, комбай[illegible]нуудай совхозойнгоо таряа[illegible] хадахадһаань ехэнхи хубиие [illegible]хон болзор соо амяарлан [illegible].

Бүхы ажалаа зүбөөр, комплекс[illegible] аргаар гэхэ гү, али таһалга[illegible]гүй эмхидхэн ябуулжа, ургаса түргэнөөр, гээлтэ хоролто[illegible]гөөр богонихон болзорто хуряажа, Эхэ оронойнгоо амбаарта [illegible] мянган центнер таряа оруулха[illegible].

М. ФРОЛОВ,
Сэлэнгын совхозой главна инженер.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА УРГАСА ХУРЯАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1966 оной сентябриин 5-най мэдээн
(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Таряа хуряалга: Хадагдаһаниинь	Таряа хуряалга: Тэрэнэй хуряагдажа абтаһаниинь	Кукуруза хуряалга
[illegible]ажанай	42	46	67
[illegible]үүрэй	26	76	71
[illegible]	33	35	72
[illegible]рын	24	27	—
[illegible]гын	5	100	—
[illegible]райн	25	62	85
[illegible]аминай	12	5	35
[illegible]нскын	17	14	62
[illegible]йкалнин	27	31	100
[illegible]тын	27	53	63
[illegible]р-Шэбэрэй	31	35	93
[illegible]тын	24	29	51
[illegible]нэй	4	28	67
[illegible]-Үдын	14	58	81
[illegible]	20	11	71
Республика [illegible]	25	40	72

ЖОЛООШОН НЭРЭЕЭ ХАРЮУЛЫТ

Таряа хуряалгада хүдэлжэ байһан жолоошодто „Хоолос" редакциин хандаһан нэмэл бэшэг

ТААНАР жолоошодто нээмэл бэшэг эльгээхэ гэһэн бодол райкомой бюрогой заседани дээрэ түрөө һэн. Таряа хуряалгын халуун хүдэлмэриие зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, илангаяа автотранспортын хүдэлмэриие түргэн саг соо һайнаар эмхидхэжэ, ажал хүдэлмэрииень зүбөөр табижа гуримшуулха гэһэн асуудал нэн түрүүн гараһан байгаа. Бюро дээрэ колхозой түрүүлэгшэнэр, совхозой директорнууд болон автоажахын хүтэлбэрилэгшэдэй үгэ хэлэлгые тобшо тэдыгээр бэшэжэ абабабди.

«Эрдэм» колхозой түрүүлэгшэ **Б. Б. Шагдыров** иигэжэ хөөрэнэ:

— Машинаар сэхэл дуталданабди. Түсэбэй ёһоор 12 автомашина манай колхоздо ерэхэ ёһотой байһан юм. Мүнөө ойройдоо 6 машина хүдэлжэ байна. ТЭЦ-һээ эбдэрхэй, һандархай машина ерээ.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **А. И. Чимитцыреновэй** хөөрөөе шагная:

— Таряа хуряалга дээрэ ойройдоо 14 автомашина хүдэлнэ. Энээнһээ боложо, комбайнуудай хэдэн часаар хайран сагаа гээдэг. Тэрэ саанаа 8 машинань эбдэршөөд, түргэн сагаар заһабарилагдангүй нобшорһоор. Иимэ тэсэшэгүй байдалай болож байхада ажалай бүтээсые дээшэлүүлээ гэжэ хэлэхэншье бэрхэтэй байна.

— Коленчата валнууд, болтууд болон бэшэшье жэжэ божо детальнуудай үгы дээрэһээ 6 автомашина ажалланагүй, миин байна. Аймагай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениинхид энээндэ һаналаа оройдоошье табинагүй,—гээд Сэлэнгын совхозой директор **Н. А. Мельников** хэлэнэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Р. С. Бадмаев** иигэжэ мэдүүлнэ:

— Жолоошодой хүдэлмэриие түргэн сагаар гуримшуулаагүйдэ болёо. Таряа хуряалгын үнэтэ саг гансал энээнһээ боложо хойшо татагдана.

Жолоошодой бирагүйхэн ажалынь эндэ үгэ хэлэгшэдһээ яһала ойлгогдобо бэшэ гү? Энээн тухай XX партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай түрүүлэгшэнэр, Химнын совхозой директор баһал хэлэһэн байна.

Гусиноозерскын автобазын хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Сергеев, АТК-5 организациин начальник нүхэр Рябов үгэ хэлэгшэдые зүб гэжэ тэмдэглэхэ баатай болоо. Зүбшөөгөөгүйдөө арганьгүй. Юуб гэхэдэ, «Хоолос» гэжэ манай нүүдэл редакци аймагай алишье тохой булангаар ябажа, жолоошодой ажал хүдэлмэритэй танилсажа, тэдэнэй дутуу дундые нюдөөрөө хараһан байха. Жэшээнь, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түб Зургаан-Дэбэдэ ерэхэдэмнай 9 час боложе байгаа һэн. Харин 2 жолоошон һанаа амархан эдеэлжэ һуугаа. Энэ үедэ комбайнернууд үни хада поли дээрээ гараад, таряагаа хадажа, бункераа дүүргээд, жолоошодые хүлеэжэ байха юм. Жолоошон Скорняков «комбайнернууд хүлеэнэ лаб даа» гэжэ һанаа амархан хөөрэжэ һууна. Иимэ һанаа зоборигүй хүн таряагаа түргэн болзор соо хуряажа абаха тушаа нэгэтэшье бодоогүй байгаа ёһотой даа.

Колхозой түрүүлэгшэ **Д. Б. Цыдыпов** иигэжэ хөөрэнэ:

— Жолоошод ажал хүдэлмэридөө даншье һаа хайхарамжагүйгөөр хандана. Урдань байра байдал муу, хэдэн үдэрөөр банидашье оронгүйбди, эдихэ ууха юумэнһээ эхилээд, маниие хүсэд хангалагүй гэһэн олон шалтаг баряад, мүртэйгөөр ажалладаггүй һэн. Мүнөө бүхы хэрэгтэй юумээрнь дүүрэн ханганхайбди, гансал ажаллахал хэрэгтэй, юундэ эдэнэр хойшоо таталданаб, бү мэдэе.

— Бидэнэр бури һайнаар хүдэлхэ дүүрэн арга боломжотойбди. Гансал машинын үгы дээрэһээ хэдэн часаар миин байха болонобди,—гээд аяар холо Саратовһаа ерэһэн комбайнер Александр Андриянович Игошин хөөрэнэ.

Манай «Хоолос» редакци Сэлэнгын аймагаар ябахадаа иимэ юумэнүүдые хараба гээшэ. Жолоошодой ажалай ажахы бүхэндэ шахуу бирагүй байһаниiень харабабди. Партиин райком АТК-5, автобазын хүдэлмэриие түргэн зуура һайжаруулхын түлөө хэмжээ абажа захалаа. Автомашинануудые ашагтай һайнаар хэрэглэхын түлөө тусхай штаб эмхидхээ. Хүдэлмэриин шухала участогуудта коммунистнар эльгээгдэбэ. Жолоошод мүнөө арадай шангахан хиналта доро хүдэлхэ болоо.

Жолоошод, танай ажал хүндэтэйшье, харюусалгатайшье. Танайл ажалһаа ехэхэн юумэ дулдыдаха бшуу. Алтан шаргал шэниисэ обойтор ашаад, Эхэ оронойнгоо амбаарта оруулхаяа табилуулжа ябахаһаа һайхан юумэн хаана байба гээшэб!

Манай ябахын урда тээхэнэ нэгэ жолоошоной иигэжэ хэлэхые элихэн һананабди:

— Энэнһээ урда бидэнэр горитойхон алдуу гаргаа гээшэ хабди гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Таряагаа богони болзор соо, шанартайгаар хуряахын түлөө оролдогогүйнь олохон жолоошодой хүдэлмэри дээрэһээ харагдадаг. Мүнөө иимэ ябадалтай эбсэхэгүйбди, тэмсэхэбди,—гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

АТК-гай дүй дүршэлтэй, урданай жолоошон Кузнецовой иигэжэ хэлэһэндэ этигэхээр лаб даа. Бүхы жолоошодой үмэнэһөө хэлээ гэжэ мэдэе. Эхэ орондоо 80 мянган центнер эрхим һайн таряанайнгаа дээжые тушаахабди гэһэн Ноёхоной, Түхэмэй, Сэлэндүүмын, Жаргалантын таряашадай уряа иимэл даа.

Энэ ехэ уялгые дүүргэхэ гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ. Харыт даа, танай нүхэд комбайнернууд хэды ехэ эршэ зоригтойгоор ажаллана гээшэб. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Доржо Жапов хуряалгаяа һайн шанартайгаар, түсэбөөр хараалагдаһан болзорһоонь үшөө урид дүүргэе гэһэн үүсхэл эгээл түрүүлэн гаргаа һэн. Тэрэнэй жэшээгээр олохон комбайнернууд эршэтэйгээр ажаллажа захалаа. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой комбайнернууд Заята Васильев, Дугаржаб Жимбиев, Сергей Эрдынеев гэгшэдэй баясама ажалай үрэ дүн энээниие гэршэлнэ бэшэ аал.

Танай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхим жолоошодой тодорон гарахань дамжаггүй. Хаанашье хүдэлэ өөрэгүй, Ноёхоной, Жаргалантын үргэн полидошье өөрэгүй, Юрөөдэ, Химнэдэшье хамаагүй, хүдэлһэн лэ газартатнай жолоошоной ажал хүндэтэй. Хэды шэнээн алтан шаргал таряа Эхэ оронойнгоо амбаарта, артель колхозойнгоо тоогто оруулһаартнай жолоошодой ажал сэгнэгдэг!

«Хоолос» гэжэ ээлжээтэ номерые.

В. ХАРАХИНОВ,
Ц. ДАМБАЕВ
тэгшэд бэлдэбэ.

ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫДА—ОНСО АНХАРАЛ

Һаяхана Улаан-Үдэдэ, «Забайкаллес» комбинадай байшангай суглаа зарлалгын зал соо, ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн боложо дүүрэбэ. Тус зүблөөндэ лесхозуудай директорнүүд, главна леснигүүд ба олон тоото түрүү леснигүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Буряадай ой модоной ажахын министр нүхэр Маслов Г. Ф. гэгшэ сугларгшадай үмэнэ дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ.

Республикын ой модоной ажахын мүнөө үедэ ямараар хүгжэн һалбаржа, шэнэ табан жэлэй туршада ямар шухала зорилгонуудые шиидхэхэ байһан тушаань элидхэлшэ тодорхойгоор тогтобо.

Тэрэнэй хэлэһэн гол бодолнуудые онсолбол, иимэ байна.

Эхэ оронойнгоо модоной баялигые зүбөөр ашаглан хэрэглэжэ шадаха, тэрэниие улам арьбадхан, элбэг дэлбэг болгохо тухай КПСС-эй XXIII съездын баталһан удха түгэс шиидхэбэринүүдые Буряадай ой модоной ажахынхид халуунаар угтан абажа, хэрэг дээрэ бэелүүлжэ эхилһэн.

Энэ талаар мүнөө бага бэшэ ажал хүдэлмэри хэгдэнхэй. Тодорхойлон хэлэхэдэ, ой модоной фонд гүйсэд һайнаар шэнжэлэгдэжэ, баялигыень улам ехэ болгохо, тэрэниие гал түймэрһөө нарин хёрхоор хамгаалха талаар яһалахан амжалтанууд туйлагдаа.

Гэхэтэй хамта республикын ой модоной ажахын ажал хүдэлмэридэ эбсэшэгүй дутагдалнууд үшөөл олон. Тэдэниие дары түргэн усадхаха шухала. Ушар юуб гэхэдэ, манай Буряад орон ой модоной ажахые гүйсэд һайнаар хүгжөөхэ арга боломжонуудаар элбэг шуу.

Мүнөө республикын ой модоной хүдэлмэрилэгшэд эдэ бүхы арга боломжонуудые шадабаритай бэрхээр ашаглажа, ажал хүдэлмэриеэ эрхим һайнаар эмхидхэхэ зэргэтэй.

Шэнэ табан жэлэй түсэбэй ёһоор ерэхэ жэлнүүдтэ манай Буряад орон дотор ой модоной ажахын гол шухала хүдэлмэринүүд иимэнүүд хэмжээтэйгээр бүтээгдэн хэгдэхээр хараалагдана гэбэл: гүрэнэй фондын 18,2 мянган гектар, колхоз болон совхозуудай 29 мянган гектар газар дээрэ шэнэ модод ургуулагдаха; 58 мянган гектар газарай модод байгаалиин ёһоор шэнэдхэгдэн һалбаруулагдаха, 342 мянган гектар газарта таримал модод һуулгагдаха. Табан жэлэй эсэстэ модоной ажахыһаа валовой продукци абалга 450 мянган түхэригтэ хүргэгдэхэ юм.

Эдэ бүхы зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада гүрэнэй модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө доторой арга боломжонуудые үргэнөөр хэрэглэхэ, үйлэдбэридөө ажахын тоосоое нэбтэрүүлхэ, ажал хүдэлмэридөө шэнэ онол аргануудые хэрэглэхэ ёһотой. Ой модоной ажахын бүхы хүдэлмэришэд, технигүүд, инженернүүд болон алба хаагшад үйлэдбэриингөө даалгабаринуудые эрхим шанатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй.

Залуу таримал модонуудые наринаар хамгаалжа, ой модонойнгоо баялигые улам арьбадхахын тула модо бэлэдхэгшэдтэ шанга эрилтэ табиха, тэдэнэй хүдэлмэриие саг үргэлжэ шалгажа байха шухала болоно. Мүн тэрэшэлэн колхоз болон совхозуудта ой модоной баялигые зүбөөр, ашагтайгаар хэрэглэхэ ябадалда туһаламжа хүргэжэ байха тон шухала.

Буряадай ой модоной ажахын министрэй элидхэл тушаа Сэлэнгын модоной ажахын директор нүхэр Забанов, Забайкалиин авиабазын хүдэлмэришэн нүхэр Кузьмин, республикын ой модоной ажахын министерствын түсэблэлгын таһагай начальник нүхэр Печенкин ба бусад тон удхатайшье, һонирхолтойшье үгэнүүдые хэлээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад саашадаа өөһэдынгөө ажалые нягта холбоотойгоор ябуулжа, ажахыдаа шэнэ арга нүхэсэлнүүдые хэрэглэжэ, хүдэлмэреэ шэнэ ёһоор эмхидхэхэ байһанда онсолон тогтобод. Мүн тиихэдэ ой модоёо гал түймэрһөө хамгаалха хэрэгтэ халуун анхарал хандуулба. Юуб гэхэдэ, жэл бүри түймэр саралгада аяар 1 миллион түхэриг гаргашалагдана. Ганса хан энэ оной сентябрь һарада аяар 777 түймэр болоһон байна.

Зүблөөндэ хабаадагшад республикынгаа ой модоной ажахын болон промышленностиин бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандалга-баяг баталба. Тэдэнэр Агуу Октябриин 50 жэлэй ойн баярые амжалта түгэсөөр угтаха зорилгоор социалис шэнэ уялгануудые абаба. Жэшээлхэдэ, ой модоной ажахын бүхы хүдэлмэриин гүрэнэй түсэб байгша оной декабриин 5-да, ажахын тоосоое нэбтэрүүлэн хэрэглэлгын түсэб байгша оной декабриин 25-да дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ ой модоной ажахын эрхим хүдэлмэрилэгшэд үнэтэ бэлэгүүд, значогууд болон грамотануудаар шагнагдаба.

Д. ДАМБАЕВ,
манай корр.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ПРОФКОМ ТООСОНО

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай профсоюзна комитедэй хүдэлмэри тухай асуудал КПСС-эй Захааминай райкомой бюро дээрэ һаяхан зүбшэгдэбэ.

Профсоюзна организацинуудай бүхы хүдэлмэри һайжаруулха талаар, нэн түрүүндэ ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ тушаа зарим тэды хэмжээнүүд профкомой зүгһөө абтажа байна гэжэ бюро тэмдэглэбэ. Саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри һайжаржа эхилээ. Саг үргэлжын үйлэдбэриин-ниитын, ажал салингай талаар комиссинууд муу бэшээр хүдэлнэ. Холтоһон руднигай, шанаржуулгын фабрикын, барилгын материалнуудай цехэй, үлгэмэл канатна харгын нютагай комитедүүд ажалаа зүбөөр эмхидхэнэ. Комбинадай бүхы коллективэй 80 гаран процентнь коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ оролсонхой.

Гэхэтэй хамта бюрогой заседани дээрэ профкомой, комбинадай цех, участогуудай профсоюзна организацинуудай хүдэлмэридэ бии байһан ехэхэн дутагдалнууд элирүүлэгдэбэ. Олохон цеховой комитедүүд эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэри һулаар ябуулна, хүдэлмэришэд тушаа анхаралаа бага табина. Суглаан дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнууд хамтаараа шиидхэгдэдэггүйһөө боложо, тэрэнь һонигүйгөөр үнгэрнэ, хүмүүжүүлхы һургуули боложо шаданагүй. Олон ушарта профсоюзна суглаанууд диспетчерскэ зүблөөнүүд мэтэ үнгэрдэг байна. Абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта һула.

Тэрэшэлэн профсоюзна хүдэлмэри түсэблэлгэдэ ёһын тэдыс хандана, үйлэдбэриин онсо өөрын илгаа, ажалшадай эрилтэ, һанамжа хараада абтанагүй. Профком ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэридэ — саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнэй, НТО-гой, нүхэдэй сүүдүүдэй хүдэлмэридэ ёһотоор анхарнагүй.

Комбинадай профкомой хүдэлмэридэ бии байһан дутуу дунданууд тухай эндэхи партком мэдэжэ байбашье, зохихо хэмжээ абанагүй гэһэн шүүмжэлэл бюро дээрэ гараба.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа бюро дэлгэрэнгы тогтоол абаба.

Б. ВАНЧИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сахалинай «Дальстальконструкци» гэжэ трестын эрхим гагнуурша-хабсаргагша Михаил Красногоров. Энэ хүн өөрынгөө бригадатай хамта угаалгын шэнэ цехэй барилга дээрэ ажаллажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ҺҮН ДАЛАЙ

РЕПОРТАЖ

*** Бэшүүрэй совхоз, гүрэндэ һү худалдаха 9 һарын түсэб дүүргээ. * Мүнөө 11,7 мянган центнер һү тушаагаад, 3 кварталай дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 1500 центнер һү худалдахань. * Совхоз соо Мухар-Шэбэрэй фермэ мүрысөөндэ түрүүлнэ.**

БҮХЭЛИ ҮДЭР соо огторгойе махажа эсэшэһэн юумэдал наранше үдэшэлэн тээшэ элшээ һулаалан, һүүлшынгээ алтан шара туяае уула хадын оройгоор, намарай тэнюун тала дээгүүр сасана.

Энэ үедэ һаалиин фермэ тээһээ унайн гашуубтар үнэр анхилжа, хүнэг, амһартын хангирха, һаалишадай шанга шангаар ооголдохо, энеэлдэхэ абяан үдэшын намдуу агаарта элихэнээр дуулдаба. Һарагар дэлэнтэй садхалан тобир үнеэд намарай боргооһондо хашарһан янзатай унайн утаан тээшэ яаранад.

Хааха хорёошьегүй һаань, хээрэ һаалгажа һурашаһан үнеэд фермын хажуудахи добо дээрэ өөһэдөө зохидоор сугларжа, һаалгаха ээлжээгээ хүлеэн заримаынинь хэбтэнэ, нүгөөдүүлынь хибэдэһээ хибэн зогсоно.

Һүнэй түрүүшын сорьёмо дуһалнуудай хүнэгэй оёор абяатайгаар сохихонь дуулдаад, уданшьегүй хөөһэтэмэ сагаан һүөөр дүүрэн хүнэгүүдые хоёр гартаа бариһан һаалишад харагдажа эхилнэ.

Бэшүүрэй совхозой Мухар-Шэбэрэй фермэдэ үнеэдэй үдэшын һаалган нигэжэл эхилдэг юм. Теэдшье һаалишадаймнай ажал иимэл гүб даа. Алтан шара нарые ажал дээрээ үдэшэдэг, үглөөгүүр баһал гартаа хүнэг баринхай, шүүдэртэй ногоо ойможо, шубуудай жэргэн наадахые шагнадаг, алтан дэлхэйн нойрһоо һэриһэн амисхаалхые хамагһаа түрүүн харадаг хүмнай һаалишан ха юм...

ДҮҮРЭН һүтэй хүнэгүүд дун сагаан бидонууд руу шааяса эюулэгдэжэ, сагаан эдеэнэй булаг бурьялжал байна. Һаалишадай дундаһаа нэгэ нилээд шумууһан түргэн хүдэлсэтэй нарин хара эхэнэр хүнэгөө түргэ түргэн дүүргээд лэ ерэнэ.

— Дулма, энэ үдэр үнеэн бүриһөө хэды литр һү һаабаш? — гэжэ эндэ байһан фермые даагша Жамьян Цыбиковэй гараараа занган һагад асуухада, тэрэнь юушье хэлэнгүй энеэбхилээд, гарайнгаа арбан хуруунуудые харуулна.

— Энэмнай фермын эгээл үнинэй, эгээл бэрхэшье һаалишан Дулма Гармаева гээшэ. Барһан багаһаа хэлэгүй юм даа,—гэжэ фермые даагша хэлэнэ.

— Ши, Елена, хэды болгобош?—гэхэдэнь.

— Үсэгэлдэрэйхиһөө һурагүй дээшээ болобо. Хэрбээ үсэгэлдэр 19 үнеэдһээ хамта 180 литр һааһан һаа, энэ үдэр 192 литртэ хүргэбэ хаб. Үнеэдээ кукурузын һууридал адуулдаг болоһоорнай һүн хараа байса нэмээ,—гэжэ һаалишан Брянская харюусана.

— Нүхэд, һүеэл доошонь бү оруулая. Энэ сентябрь соошье Улаан тугаа гутайнхинда алдахагүйл гэжэ оролдохо ёһотойбди. Зүб гү?—гэжэ фермые даагшынгаа хэлэхэдэ, һаалишад тодожо абаад:

— Жамьян Цыбикович, һанаагаа бү зобогты, тугыемнай бэлэхэнээр буляажа шадахагүй даа,—гэлдэжэ дарья табилдана.

— Үнеэдээ үдэртөө, һүниндөөшье баһал һайнаар адуулха, садхаахые шадалаараа оролдоно гээшэбди,—гэжэ малшад Артем Пантелеев, Иван Воронцов гэгшэд найдуулна.

ҺҮ ҺААЛГААР совхоз дотороо дэлгэрһэн мүрысөөндэ Мухар-Шэбэрэй фермынхид мүнөө гурбадахи һараяа эрхимлэжэ, дамжуулгын Улаан туг бүхөөр барижа ябана.

— Нэгэ үе энэ тугаа Гутайн фермынхидтэ алдаһан байгаабди. Теэд Дулма Гармаева, Зинаида Шоймполова, Дулма Будаева, Мария Конечных гэгшэд түрүүтэй фермымнай бүхы һаалишад эсэхэ сусахые мэдэнгүй, эршэмтэйгээр хүдэлжэ, тугаа тэхэрюүлээ һэн, —гэжэ Жамьян Цыбиков хөөрэнэ.

Эрхим ажалаараа совхоз, аймаг, республика соогоошье суутай болоһон һаалишан Дулма Гармаевагай дуугаржа шадаха һаань, сэдьхэлайнь һайхан болнуудые дэлгээн хөөрүүлһэйб, халагни. Тэрэ өөрөөшье энэ алтан дэлхэйдэ, Эхэ орондоо, арад зондоо хэды инаг дуратай, али тухай үнэн сэхэ байһанаа дууһыень дурдан хэлэхэл байгаа даа. Тиигэбэшье тэрэнэй омог баяраар дүүрэһэн улаахан шарайе, урин дулаахан харасатай нюдэнүүдыень, хүдэлмэридэ холоһон хүдэр гарнуудыень харахадаа, энэмнай ёһотойл ажалша бэрхэ, арюухан сэдьхэлтэй хүн гэжэ ойлгохоор.

Тус фермэдэ нэгэ айлай гурбан басагад—Зинаида, Валентина, Чимитсо Шоймполоватан хүдэлдэг юм. Эгээ ехэнь—Зинаида Шоймполова эрхим ажалайнгаа түлөө Эхэороной дээдэ шан Ленинэй ордендо хүртэһэн байна. Бүри һая эгээ бага басаган—Чимитсонь арбадахи класс дүүргэд, баһал эгэгшэнэрэйнгээ шэлэһэн харгые үргэлжэлүүлхэнь. Тиигээдшье эндэмнай жэл бүри залуу үетэн ерэжэ хүдэлдэг, эжы, эгэшэнэрэйнгээ ажалые халан абадаг һайхан заншалтай. Мүнөө эндэ Чимитсо Шоймполоваһаа гадна залуухан басаган Дымбэрэлма Базарсадаева мүн лэ түрүүшынхеэ ерээд хүдэлжэ байна.

ТҮРҮҮ һаалишад Дулма Гармаева, Дулма Будаева, Валентина Шоймполова гэгшэд жэлэй үнгэрһэн найма һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1960—2050 литр һү һаанхай. Тиихэдэ бүхы һаалишадынь һү һааха юһэ һарынгаа түсэб бүри августын тэнгээр дүүргээ һэн. Эндэхид байгша ондо үнеэн бүриһөө жэл соо 1800 литр һү һааха түсэбтэй байбал, мүнөө 8 һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1530 литр һү һаагаа. Ондоогоор хэлэбэл, жэлэйнгээ түсэб болзорһоо холо урид, ноябриин 1-дэ үлүүлэн дүүргээд байха зорилготой.

Эбтэй эетэй, эмхитэй һайнаар хүдэлдэг энэ фермынхидэй ажалай амжалтын гол оншонь юуб гэхэдэ, үнеэдээ жэлэй ямаршье сагта заабол үдэрэй гурба һаана. Мүн бүри хабарһаа хойшо малаа үдэр, һүнигүй адуулжа, тухэреэн суудхэ хээрэ байлгажа һаана. Малай харууһа, тэжээлые зоотехническэ заабаряар, нарин һайнаар эмхидхэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үнеэдэй үдэшын һаалганай үедэ.

М. НАМЖИЛОВ.
Авторай фото.

Бэшүүрэй аймаг.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ГАРААР, ТЕХНИКЫН ХҮСӨӨР

Августын 24. Энэ үдэр түрүүшын хоёр комбайн шэнисэ хуряахаяа гараһан байгаа. Комбайнуудай хадалга хэхэ газарта загуунууд гаргагдажа бэлэн болгоотой. Полиин захаһаа хэмжэгдэһэн нэгэ загуунда нигэжэ бэшээтэй харагдана: **«1-дэхи загуун. Утань 1048 метр, үргэниинь—208 метр».**

Комбайнернууд Николай Емельянович Киреев, Николай Леонович Митрофанов хоёр үглөөнэй 11 часта хадажа эхилээ. Теэд үдэшын 11 час болотор үшөө 4—5 загуун дууһажа, хамта 104 гектарта баалнуудые унагаагаа. Хүдэлмэриин арбан часай туршада «СК-4» комбайнын нэгэ агрегадай 52 гектарта хадалга хээд байхада, урмашаһаншье байгаабди.

Манай бригадын механизаторнууд шэнэ табан жэлэйнгээ түрүүшын намарые нигэжэл угтаба ха юм. Комбайнернууд машинаа зэмсэгээ һайнаар бэлдэжэ, таряа хуряалгадаа оронхой. Николай Емельянович бүрил хуушанай комбайнёр. 1934 онһоо хойшо механизатораар хүдэлдэг. Ажалдаа жэл бүри шалгардаг юм. Мүнөө энэ хүнэй даадаг агрегат нормоёо үдэртөө 1,5—2 дахин дүүргэжэ байна. 25 гектар газар даалгабариин орондо табин гектарта хүрэтэр хадана. Мүн нёдондо таряа хуряалгаар аймагай чемпион алдартай болоһон Матвей Иванович Рычков, комбайнер Фёдор Соколов гэгшэд магтуулжа ябадаг.

Мүнөө намар бригадымнай механизаторнууд 1258 гектарта, тэрэ тоодо 1032 гектар шэнисэ хуряаха зорилготой. Энэ зорилгоёо яажа бэелүүлхэбибди? Иимэ хөөрэлдөөн гараһаншье байгаа. Энэ жэлдэ Мухар-Шэбэрэйнгээ «Коммунизм» колхозой механизаторнуудай аймаг дотороо үүсхэл гаргажа, таряа хуряалгые поточно аргаар үнгэргэхэ гэлсэхэдэ, бидэнэршье гараа дэлгээд байгаагүйбди, «Түрүүшүүлһээ гээгдэхэгүйбди» гэһэн һанал бригадымнай хүн бүхэнэй досоо түрэһэн байгаа. Арга боломжоёо тоосожо үзэхэдэмнай, сезон соо нэгэ комбайнда 286 гектар хуряалга хүргэнэ. Техникэмнай олон боложо, агрегат бүхэндэ ажалайнь хүртэсэ нёдондонойхиһоо бага болоо ха юм. Колхоздомнай бүтээсэ ехэтэй комбайнууд олошоронхой. Теэд кадрнуудай талые харахада, баһал ондоо. Олонхи агрегадуудые дүршэлтэй механизаторнууд хүтэлнэ. Ажалаа бүтээсэтэйгөөр эмхидхэхын тулада мүнөө намар комбайнёрнуудай туһалагшадаар механизатор эрхэтэй болоһон хүнүүд томилогдонхой. Тэдэнэр үдэрэй халаанда хүдэлдэг. Һүниндөө агрегадые даагшад өөһэдөө машинаяа жолоодожо гарадаг. Һүниин харанхыда хүдэлхэ гээшэмнай үдэрэйхиһөө ондоо ха юм. Олон жэлдэ таряа хуряалгада ябажа үзөөгүй хүнүүд талын «корабльда» һуухадаа, мэгдэжэ болохо. Шанар муутайгаар хуряахадаа болохо. Иимэ ушарай гарахагүйн тулада комбайнернуудые, тэдэнэй туһалагшадые али сагта ажаллуулхаяа хэлсэһэн байнабди.

«Олооро хэлсэһэн өөгүй» гэлсэгшэ. Манай тракторна бригадынхид энэ намарай таряа хуряалгые яажа үнгэргэхэ тухайгаа хөөрэлдэхэдөө, зорилгоёо тодорхойлон абаһан байна. Ороохо таряа хадалгые хүдэлмэриин 10 үдэр соо дүүргэхэбди. Мүнөө нилээд олохон гектарта хуряалга хэгдээ. Баалнуудые суглуулан сохилгые 15—17 хоног дотор эсэслэхэ һанаатайбди. Оролдоһон хүн зориһондоо хүрэдэг. Тиимэ үсэд һанаан механизаторнуудтамнай бии. Теэд ажаллахал хэрэгтэй ха юмбибди.

Ажалаа байхадаа ганса хүдэлмэриин бүтээсэ харана бэшэ, энэнэй хажуугаар шанарай түлөө тэмсэгшэбди. «Нэгэдэхи таряа поли дээрэ орхиһон зорилго комбайнернуудай урда табигданхай. Тэрэнһээ гадна, бригада бүхэндэ хуряалгын маршрут зохёогдожо, хүн бүхэндэ ойлгуулагдаа. Энэмнай ямар удхатайб? Полинууд бүхэн аминдаа картатай. Тэрээндэнь ямар сагта ямар ургамал таригдаһан, хэзээ хурягдажа абаха болзорынь тодорхойлогдонхой. Энээнэй ёһоор агрегадуудай маршрут зохёогдоо юм. Жэшээлхэдэ, түрүүн Мунхан гэжэ газарта, нэгэдэхи полиин шэнисэ хурягдаһан байгаа. Тиигээд мүнөө гурбадахи полидо үрэһэнэй шэнисэ хадагдаад, хурягдажа захалагдаа. Гурбадахи полиёо хадажа дүүргэһэн агрегадууд баһал маршруудаа хаража, ондоо участогта ажаллаха байха. Таряа хуряагшад урдаа иимэ түсэб—маршрудтай ябахадаа, хаана, ямар газарта хуряалга хэхэеэ мэдээд ябадаг.

Таряа хуряалгатай хамта, ороохо таряа сэбэрлэлгэ һаалтада орохогүй. Полиһоо асарагдаһан таряан бригадымнай складта тушаагдадаг, тэндэ оньһон аргаар сэбэрлэгдэжэ гүрэндэ худалдагдаха юм. Тиихэдэ баалнуудай суглуулан сохигдомсоор, полинуудаа һолоомоһоо сэбэрлэхэ, намарай паар хахалха хүдэлмэри эмхидхэгдэжэ захалаа. Һолоомо суглуулгада «ДТ-54» 2 трактор, һолоомо һүрилдэг машина хэрэглэгдэхэ байна. Бригадамнай 500 гектар намарай паар хахалха. Энэмнай ямар аргаар хэгдэхэб? Бөдогдожо үзэгдэнхэй. Һолоомо һүрилэлгэдэ ябадаг, паар хахалдаг трактористнууд долоон хоног дотороо ажалаа һэлгэжэ хүдэлхэ юм. Энэ юундэб гэхэдэ, трактористнуудта түлэгдэхэ түлөөһэн хоорондоо багаа ехэ болоогүй бэлэй. Хэрбээ зарим трактористнуудые ходоодоо газар хахалалгада ябуулха болоо һаа, һолоомо суглуулдаг механизаторнуудай түлөөһэнь бага болохо байна. Эгээл энэ талань харагдажа, трактористнууд өөһэдөө газар хахалалга, һолоомо һүрилэлгые ээлжэлүүлэн хэхэбди гэлсэһэн байгаа.

Ажалаа бүтээсэтэйгөөр эмхидхэбэл, ороохо таряагаа богони болзорто хуряахабди. Энээнэй түлөө бригадымнай механизаторнууд мүрысэжэ байна.

Е. МИТРОФАНОВ,
Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой 4-дэхи тракторна бригадын бригадир.

Баруун Сибиріин баян химиин аха захань болохо Новокемеровскэ химиин комбинат улам үргэдэжэ байна. Эндэ шэнэ участогууд, бүхэли холбоо предприятинууд ашаглалгада ороно. Капрон-лактамай хоёрдохи ээлжээнэй барилга энэ табан жэлэй шухала барилгануудай нэгэн болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: капрон-лактамай участогуудай нэгэн.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗАЛУУШЬЕ ҺАА ДҮРШЭЛТЭЙ

[illegible]

Аграфена Изосимовна ... гай дүй дүршэлтэй таня... залуушуул ерэдэг болонхой. ... ша ондо туглануудайнгаа ... нүүр сүүдхэ бүхэндэ 700 ... һаа бага бэшээр нэмээхэ ... уялга абаад, дүршэл ехэтэ... галшан тэрэнээ амжалта... бэелүүлжэ байнхай.

Н. ХАЗАГ...

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ЖАСА

Уралан нарижуулгын 205 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 67 мянган түхэригэй алмалта хэхэ гэһэн уялга Хяагтын ээрэлгын трикотажна фабрикын коллектив абаһан юм. Тиигэжэ тэдэнэр табан жэлэй жаса байгуулха гэжэ шиидээд, түрүүшын 1966 ондо абаһан иимэ уялгаяа бодотоор дүүргэжэ байнхай.

Түрүү хүдэлмэришэд В. Рыжов, Н. Нашков, Н. Гречишников гэгшэдэй эдэбхитэйшүүлэй бригада уһа бүлэдэг станциин хүдэлмэришэдэй ажал оньһожоруулаа. Эндэ автомат арга хэрэглэгдэнэ, слесарь-мотористнуудай ажал горитойгоор хүнгэдхэгдөө. Нэгэ хүниие сүлөөлжэ, ондоо ажалда хэрэглэхэ арга олдоо. Энэ дурадхал жэл соо 1122 түхэригэй алмалта үгэхэ.

Уралан нарижуулагшадай тоо нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин олошорбо. Тэдэнэр абаһан уялгаяа һара бүхэндэ дүүргэнэ.

Н. МАЛЬЦЕВ.

ҺАЙНААР ХҮДЭЛҺЭН ХАРЮУТАЙ

— Сергей Федорович Таракановскиие Зэдын аймагта мэдэхэгүй хүн үсөөхэн. Хэды үндэр наһатайшье һаа ажал хүдэлмэри гэхэдэ алхамшье гэдэргээ сухаридаггүй, урагшаа һанаатай, ажалша бэрхэ, зоримгой хүн гэжэ эндэхид тэрэниие магтадаг.

Энэмнай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо зургаадахи жэлээ луговодоор хүдэлжэ байна. Даалгагдаһан участогһаа жэл бүри үндэр баян ургаса абажа, бүхы республика соогоо суурханхай.

Мүнөө суута луговод 50 гектар газарһаа 1552 центнер һайхан шанартай үбһэ хуряажа абаа. Энэнь гектар бүриһөө 31 центнер абтаһан болоно. Халуун намарһаа эхилжэ нуга сабшалан дээрээ наг шэбхэ зөөжэ гараадаг. 2—3 дахин сабшалангаа уһалдаг дээрэһээ байгаалиин ямарханшье уларилтай сагта баян ургаса абажа байдагынь ...гүй. Тэрэнэй хэдэн жэлэй ...тэ ажалые тэмдэглэн, ... Верховно Соведэй Прези... республикын суута луго... «Ажалай Улаан Тугай» ор... шагнаа. ВДНХ-гай мүнгэ... даль, 100 түхэриг мүнгэн ... хүртэһэн байха. Һайнаар ...һэн харюутай гэдэгнай ... даа.

Р. ЦЫДЫП...

Сентябриин 9—Болгар арадай сүлөөлһэн үдэр, национальна һайндэр

СОФИ. Сентябриин 9-нэй нэрэмжэтэ талмай. Баруун гарһаа—Национальна уран һайханай галерей. ТАСС-ай фотохронико.

БУЛАД ИИГЭЖЭ ХАТУУЖАДАГ

Кремиковско металлургическа комбинадһаа болгар журналист М. Борисовай бэшэһэн, «Работническо дело» гэжэ газетэдэ туннхаглагдаһан репортажые уншагшадайнгаа анхаралда АПН дурадхана.

Болгариин «буладай хото» — Кремиковско металлургическа комбинадай газаа шэб харанхы болоод байбашье һаань, булад хайлуулдаг конвертерно цех соо юрэ бусын хүлгөөтэй... Энэ Болгариин түрүүшын конвертерно буладай шудхагдаһан түүхэтэ ушарые харахын тула барилгашад, хабсаргагшад, металлургнууд суглarһан байгаа.

Энэ часай ерэхые бултадаа сэдьхэлээ хүдэлэнгеэр хүлеэгээ. Түрүүшын конвертер сооохи улаан дүлэнэй бууран намдахада, хайламал металлай халуун горхоной харьялан урдахада, тэндэ байһан хүнүүдэй нюур шарайнуудта омогорхолой тэмдэг үзэгдэн, баярлаһан хирээ бархирха гэдэгтэл, нюдэдһөөнь уһан мэлмэрбэ. Болгари, эдэнэй Эхэ орон, урагшаа дабшаһан үшөө нэгэ алхам хээ ха юм.

Конвертерно түрүүшын булад хайлуулха зол хуби инженер Камен Драгов гэгшын ударидадаг халаанда хүртөө. Барилгын министрэй орлогшо Емил Червеняков, химиин ба металлургиин министрэй орлогшо, комбинадай директор Ангел Запрянов, БКП-гэй ЦК-гай парторг Иван Тодоров, совет мэргэжэлтэдэй бүлэгые даагша Александр Падуров, комбинадай олон хүдэлмэришэд энэ баяр ёһололой үеэр цех соо байлсаба.

Хэдэн зуун хүдэлмэришэд, инженернүүд, мэргэжэлтэд даабаринуудаа болзоор соонь дүүргэхэ гэжэ оролдон, олохон үдэр, һүниин туршада элдэб бэрхэшээлнүүдтэй, зунай аагама халуунтай, үбэлэй янгимама хүйтэнтэй тэмсээ гээшэб. Оронойнгоо хүсэ шадалые бүри ехэ болгохо, баялигыень улам арьбадхахын тула иимэ юумэ хээ бшуу. Үзэсхэлэн һайхан шэнэ цехэй һуури хүдар бетон шудхаһан бригадануудай ажалые, һүбэлгэн шадабариие, шэн габьяае юугээр тодорхойлон тэмдэглэлтэйб. Эдэнэр асари томо металл торхо хабсарган бүтээхын тула хэды ехэ оролдолго хүсэлэлгэ гаргааб.

Тус цехэй проект табихаһаа гадна, тэрээндэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые эльгээһэн, барилгадань туһалхаһаа гадна, баян дүй дүршэлөө болгар мэргэжэлтэдтэй, хүдэлмэришэдтэй мүнөө хубаалдажа байһан совет ханинарайнгаа туһаламжа тухай эндэ хэлэнгүй үнгэржэ болохогүйл.

Шэнэ цех түбхын түрүүн булад болоно ха юм! Угаа ехэ булад— жэл соо 1 135 мянган тонно булад! Энэнь прокат үйлэдбэрилхэ зорилго табиһан кремиковецуудай һанаһанаа абаха, һарбайһандаа хүрэхэ һүүлшын шата болоно. Энэ цех соо 100 тонныи гурбан конвертер тодхогдохо. Тэдэнэй нэгэниинь мүнөө ашаглагдажа байна, хоёрдохинь — тодхогдожо дүүрэхэ дүтэлөө, гурбадахинь — һаяшагаар ашаглалгада орохо. Конвертернүүдые хүдэлгэхэ түхеэрэлгэнүүд түгэс оньһожоруулагданхай, автомадаар зэбсэглэгдэнхэй.

Эндэнь булад хайлуулагдахаһаа гадна, марганецаар элбэг шлак гарадаг юм. Тэрээгээр һаядаа ферросплав гэдэгүүдые үйлэдбэрилдэг болохонь.

Энэ шэнэ цех мүнөө сагай хиналга-хэмжэлгын оньһон нарин техникээр, тэрэ тоодо теле-түхеэрэлгэнүүдээр хуяглагдаа. Буладай хайлуулагдажа байхадань, тэрэнэй шанарые агшан зуура шэнжэлдэг ба тодорхойлдог лабораторинууд эндэ бии. Конвертерно цех соо хайлуулагдаһан булад «блюминг-слябинг» гэжэ мантан томо стануудта дамжан орохо юм. Эдэнь ойрын сагаар ашаглалгада оруулагдахаяа байна. Тэндэһээ саашаа булад прокатна стануудта ороод, томо сортонууд, тусхай хэбээр гаргагдаһан түмэр ба бусад хэрэгсэлнүүд болоно. 1970 оной үеэр булад хайлуулгынь хэмжээн 2 300 мянган тоннодо хүрэхэ.

Хүгжэлтэ түгэс индустриальна оронуудай комбинадуудта байдаг конвертерно иимэ шэнэ цехтэй болоһомнай — социалис байгуулалтын ехэ туйлалта, Болгариин хара металлургиие хүгжөөхэ хэрэгтэхи шухала алхам мүн.

М. БОРИСОВ,
Болгариин журналист. (АПН).

Хүн бүхэнэй, хамаг зоной хэрэг

ХАТУУГААР ХЭҺЭЭХЭ

Улаан-Үдын Советскэ райсоведэй сесси һаяхан боложо, «Гэмтэ ябадалтай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй августын 23-най тогтоолые бэелүүлхэ тушаа районой депутадуудай, олониитын зорилгонууд тухай» асуудалнуудые дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэбэ.

Парти болон правительствын тогтоол, указуудые хүн зондо ойлгуулха, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар районой партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байна. Үнгэрһэн богонихон болзор соо 100-гаад лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд, мүн ондоошье маягай ниитэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдаа. Энээнэй түрүүшын аша үрэ харагдажа эхилбэ. Нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо үнгэрһэн һара дотор гэмтэ ябадал хараа байса үсөөрбэ.

«Труд» гэжэ оёдолой фабрикын, хэлхеэ холбооной управлениин дэргэдэхи, бусад эмхи зургаануудтахи арадай дружинанууд, нүхэдэй сүүдүүд ехэхэн эдэбхи үүсхэл гаргажа хүдэлнэд. Иимэ байхадань тэндэ хулиган аяг аашa гаргаха ябадалай үзэгдэхэнь хомор болонхой.

Гэбэшье пивын завод, таксомоторно станци гэхэшэлэн организацинуудта ниитын һайн дуранай эмхинүүд абаха танаггүй нүүгаар хүдэлнэ. Ушар тиимэһээ тэндэ ниитын гурим хазагайруулха баримтанууд үзэгдэнэ.

Элидхэл тушаа депутат нүхэр Рубцова үгэ хэлэхэдээ, архи уулга хулиганталгын гол шалтагаан болоно гэбэ. Зарим магазинуудта хорюултай сагта архи наймаалагдана. Культурно-гэгээрэлэй депутатска комисси (түрүүлэгшэнь нүхэр Лоханина) ниитэ ойлгууламжын хүдэлмэридэ хабаадалсанагүй.

— Архидалга, хулиганталгаһаа боложо, үйлэдбэри дээрэ ехэ гарза гай тохёолдуулагдана. Гурим эбдэгшэдтэ захиргаанай органууд—сүүд, прокуратура үшөө зөөлөөр хандана, тэдэнэр тоосоон соогоо гэмтэ ябадалай тоо үсөөнөөр харуулхын хойноһоо оролдожо, заримуудые хэһээнгүй табижархина. Энэ хадаа архишад, хулигануудые далдалһантай адли. Олохон дружиннигууд, нүхэдэй сүүдүүд мүртэйгөөр хүдэлнэгүй,—гэжэ депутат нүхэр Цыренов А. С. шүүмжэлбэ.

Гадна депутадууд нүхэд Минаев, Бадашкеев, районой прокурор нүхэр Аксёнов болон бусад үгэ хэлэжэ, хулиганталга усадхаха тушаа указ, тогтоолнуудые бэелүүлхын тула бултаараа шударгыгаар оролсоё гэжэ уряалбад.

Фабрика, заводуудта, эмхи зургаануудта ниитэ-политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха, энэ хэрэгтэ залуушуулые эдэбхитэйгээр элсүүлхэ тухай хэмжээ ябуулганууд сесси дээрэ баталагдаба. Тиихэдээ бүхы микрорайонуудта рейдовэ шалгалтанууд үнгэргэгдэхэ, арадай дружиннигуудай состав шэнэлэгдэхэ, нүхэдэй сүүдүүдэй ажал хүдэлмэри эрид гуримшуулагдаха байна.

Д. КОЛМАКОВ,
манай штатнабэшэ корр.

Нюур сахингүй тэмсэхэ

Ехээр архидаха, хулиган аяг ааша гаргаха гээшэ ямаршье газарта—ажал дээрэ, гэр бүлэ доторой айхабтар аягүй байдал тохёолдуулхаһаа гадна, гэмтэ ябадал үйлэдэһэн хүндэ өөртэнэшье аргагүй ехэ хохидол, доройтолго ушаруулна. Ушар тиимэһээ парти, правительствын шэнэ тогтоол болон указуудые тон нарин нягтаар бэелүүлхын хойноһоо олониитын дундаһаа пенсионернүүдшье оролдохо, ехэ эдэбхи хэшээл гаргаха болонобди. Энэмнай ушаралта ябадалнуудые һэргылхэ талаар эгээл ехэ туһа нэмэри боложо үгэхэ бшуу. Манай Чисаанын совхозой Могсохон тосхондо 157 пенсионернүүд тоологдоно. Бидэнэр нютагай партийна болон профсоюзай эмхинүүдэй дэмжэлгэтэйгээр ямаршье даабари дүүргэхээр бэлэмди. Эндэмнай хэтэрмэ ехээр архидаха, хулиган ааша гаргаха, алдууриита хаартын наада эрхилхэ ябадал нилээд үзэгдэдэг. Тэрээнтэй саг үргэлжэ тэмсэхын хойноһоо оролдохобди. Энэмнай имагтал һайн үрэ дүн үзүүлхэ байна.

Ш. ЦЫВАНОВ,
персональна пенсионер.

Яруунын аймпотребсоюзай анхаралда

СТОЛОВОДОТНАЙ ОРОХОДО...

НАРҺАТА тосхондо столовын шулуун гэр шэнээр баригданхай. Досоонь ороходо уужам, гэрэлтэй һаруул, арюун сэбэр—угаа зохид. Сагаадаһан, шэрдэһэн шала ханануудынь, шэнэ амһарта, мебелиинь миин лэ яларжа байха юм.

Теэд... теэд харахада иимэ гоёхон аад лэ һанаһанда яашье хүрэнэгүйл даа. Бэлдэһэн эдеэ хоолыень амталхадаа, урмаа хухаржа гарамаар. Энэнь ганса нэгэн ушарта бэшэ, харин лэ орохо бүхэндэ иимэ.

Муу хоолтойень мэдэхэдээ, тиишэ командировкодо гарахын урда тээ хүнэһээ түхеэрхэ, түүлмаглаха ябадал гарадаг.

Август һарада һэн, урид бэлэдһэн хоол хүнэһэнэйнгөө дууһахада, тэрэ столоводо орожо, үлэ залгаха баатай болобобди. Тиихэдэ ямар байгаа һэн бэ? Шанаһан хэршэмэл мяханайнь тоолив хуушарһан байжа, абаһаар лэ дура гутааба. Энээн тухайнь мэдүүлхэдэмнай, тогоошон айхабтар дурагүйдэбэ. Хоёрдохёо мяхатнай котлет заказдабабди. Тэрэмнай халбха ханшараар хэһэн байба. Гурбадахи ороходоо, мяхатай пирожки, лэпэй, сай бэшүүлбэбди. Тиихэдэ мяхатнинь үнэр орошоһон, лэпэйнь гашуун болоһон, сайнь хүйтэн байба. Баһа дахин асуужа туршахадамнай, иимэ зөөхэй нютагай заводһоо асаржа үгэдэг юм гэжэ хэлэбэд.

Дурсагдаһан столовын хүдэлмэрилэгшэд хайша хэрэгээр хүдэлнэ. Столовынхид эдеэ хоол наймаалха түсэбөө бүрин гүйсүүлнэгүй. Нарһата тосхон ерээшэд столоводо хоол барихын орондо, харин олонхи ушарта гостиницада гү, али айлда орожо эдеэлнэ.

Тэндэ эдеэ хоолынь: бууза, алаади, плов гэхэ мэтэшэлэн ехэ олон янзаар нэрлэгдэбэшье, шанарынь тон тулюур байһаар. Тиигээд энэ столово үдэшын 8 часта хаагдашана. Сагһаа хожомдоһон хүн өөрынгөө асарһан хоол эдеэ һаа эдижэ, үгышье һаа, хооһоор үлэшэнэ. Тэндэ хоёр халаан соо: үглөөнэй 7-һоо үдэшын 8 болотор, тиигээд удаань һүниинь 11 болотор хүдэлөө һаань, хэндэшье таатай зохид байха һэн ха.

Юрэдөө столовынгоо ажал хүдэлмэриие гуримшуулха, эдеэ хоолойнь шанар һайжаруулха талаар Яруунын аймпотребсоюз анхаралтай хэмжээ абаг ла!

А. ШОДОНОВ,
Буряадай «Скототорм» трестын директорэй орлогшо.

Байгша оной сентябриин 14-дэ Москвагай консерваторин нээгдэһээр зуун жэл гүйсэхэнь. Энэ баярта ойтой дашарамдуулан, АПН-эй корреспондент Нина Леонова бүхы дэлхэйдэ суурхаһан хүгжэмэй дээдэ һургуули тухайгаа хөөрэхыень гуйжа, тэрэнэй ректор профессор Александр Свешниковтэ хандаһан байна.

УРАН БЭЛИГЭЙ УУТА—ЗУУТАЙ

Ородой оюун бэлигтэ пианист, дирижер, багша болон хүгжэмэй ажал ябуулагша Николай Рубинштейнэй оролдолго үүсхэлэй ашаар Москвагай консерваториин нээгдэһээр тэбхэр зуун жэл болобо. Эдэ жэлнүүд соо тус дээдэ һургуули эхэ оронноймнай хүгжэмэй гол гуламта байжа, тэрэнэй нэрэ суугай наран доро агууехэ хүгжэмшэдэй алдар соло тодорон һалбарһан намтартай.

Үнэхөөрөөшье, консерваториин түүхын хуудаһан бүрише ирахада, дэлхэйдэ суурхаһан хүгжэмшэдэй нэрэнүүдые олохонь гайхалтай бэшэ. 1866 онһоо 1878 онууд хүрэтэр Чайковский тус консерваториин профессорээр ажаллаһан юм. Энэ гайхамшагта ушарай дурасхаалые тэмдэг болгон үндэһэлжэ, 1940 ондо консерваторидо агууехэ композиторай нэрэ олгогдоо юм. Энэ дээдэ һургуулиин өрөн соогоо эгээн томо гэжэ тоологдодог библиотекэ Петр Ильич Чайковскиин һурагша—ородой мэдээжэ композитор, пианист болон эрдэмтэ Танеевэй нэрые зүүжэ ябадаг байха.

Москвагай консерваторидо Александр Зилоти мэтэ бүхы дэлхэйдэ суутай хүгжэмшэд багшалһан юм. Тэрэнэй һурагшад—Гольденвейзер, Рахманинов, Игумнов болон бусад ородой хүгжэмэй культурын тугые саашань дээрэ үргэжэ ябаһан түүхэтэй.

Гэбэшье агууехэ Октябриин революциин урда тээ консерватори эгээ мүнөө манай үеынхидэл асари томо хүгжэмэй дээдэ һургуули боложо шадаагүй. Жэл соогоо ойдоол 22 хүгжэмшэдые һурган гаргадаг, ээлтэй хэмжээнэй нэгэ гэр соо хонол багтан оршодог байһан юм. Тэрэ үеын нэгэ онсо шэнжэ гэбэл, консерваторидо гол түлэб эмэгтэйшүүл һурадаг байгаа бшуу. Жэшээлхэдэ, Гольденвейзерэй класста дүшэч табан хүнэй ойдоол гурбаниинь бүһэтэйшүүл һэн. Теэдшье иимэрхүү түхэлэй тусгаар дээдэ һургуулида баяшуулайл үринэр һураха аргатай һааб даа.

1918 ондо РСФСР-эй Арадай Комиссарнуудай Соведэй декредүүд гаража, Москвагай консерватори бусад дээдэ һургуулинуудтай адлидхагдаа юм. Хүдэлмэришэдэй хүгжэмэй факультедтэ тусхай бэлэдхэл хэһэн арад ниитын түлөөлэгшэд олооороо консерваторидо орожо, һуралсалайнь эршэ нэмээһыень эндэ дурдангүй гарамаар бэшэ. Консерваторидо орохын түлөө хоёр лэ эрилтэ табигдажа эхилээ һэн. Тэдэнь гэбэл, бэлиг болон хүгжэмэй дунда һургуули байгаа бшуу.

Ерээдүйн хүгжэмшэд болон хүгжэмэй мэргэжэлтэд табан жэлэй турша соо бэлиг шадабаряа али болохоор хурсадхадаг гэхэдэ алдуугүй. Жэл бүри 150 хүн консерватори түгэсхэнэ.

Консерваториин дэргэдэ гурбан жэлэй аспирантура нээгдэһээр нилээд үнинэй. Студент болон аспирантнуудай абьяас дээшэлүүлгэдэ зорюулагдаһан арадай хүгжэмэй, фониатрическа болон грамзаписьнуудай кабинедүүд саг үргэлжэ нээлгээтэй байдаг. Нотно болон научна библиотекэнүүд бии.

Ерээдүйн суута хүгжэмшэд һураһан мэргэжэлээ хэрэг дээрэ харуулха үргэн арга боломжотой. Хирэ хирэ болоод лэ консерваторийнгоо хоёр зал соо гү, али эстрада дээрэһээ концерт харуулдаг юм. Олониинь арадай соёл культурын университедүүдтэ багшалдаг, харин амаралтынгаа үедэ Совет оронойнгоо олон хото городуудаар ябажа, һонирхолтой программатай концерт табидаг.

Дууша-студентнүүд өөһэдынгөө оперно студида бэлигээ, хабаяа туршадаг, тиихэдэ утаһата инструмент дээрэ наадагшад студентнүүдэй хоёр оркестрнүүдтэ (багашуулай болон ехэшүүлэй хоёр бүлэг бии) саг үргэлжэ хабаададаг юм.

Консерваторидо манай олон яһатанһаа бүридэһэн Эхэ ороной нютаг бүхэнэй түлөөлэгшэдые олохот. Тиимэһээ оронноймнай национальна оперно театрнуудай ендэр дээрэ гол түлэб лэ Москвагай консерваториие түгэсхэгшэд ажаллана гэхэдэ ехэ алдуу болохогүй.

Студентнүүдэй эбтэй бүлэ соо хари гүрэнүүдэй 86 залуу хүгжэмшэд һуралсана. Энээнһээ урда жэлнүүдтэ Москвагай консерватори түгэсхэһэн хари гүрэнэй хүгжэмшэд мүнөө орон нютагтаа суурхадаг. Бүхы дэлхэйгээр хүгжэмэй мэдээжэ болонги. Гэхэтэй нэрэ гайхалтай манай ниислэл—Москва хотодо халуун талархалаа элирхэйлжэ байдагыень онсо тэмдэглэмээр.

Москвагай консерватори хари гүрэнүүдэй хүгжэмэй дээдэ һургуулинуудтай нягта холбоотой юм. Манай орондо гастрольдо ерэһэн хариин хүгжэмшэн бүхэн «бэлигэй булаг» болоһон консерваторидамнай оронгүй ябаа гэжэ байгаагүй. Соведшье хүгжэмшэд болон хүгжэм шэнжэлдэг мэргэжэлтэд хари гүрэнөөр аяншалхадаа, тэндэ хүгжэмшэдые яажа бэлэдхэнэб, хүмүүжүүлнэб гэжэ саг үргэлжэ һонирходог юм.

Консерваториин ажалые ректорэй түрүүлэлгэ доро эмхидхэгдэһэн Совет хүтэлбэрилнэ. Агууехэ хүгжэмшэд-багшанар гэжэ нэршэһэн Ипполитов-Иванов, Гольденвейзер, Нейгауз мэтын профессорнүүдэй һайшаалта заншал халан абаһан мүнөөнэй профессорнүүд тэдэнэй хэрэгые амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэн арьбадхана.

Москвагай консерватори өөһэдынгөө һурагшадаар омогорхохо ёһоороо омогорходог юм. Эмиль Гилельс, Яков Флиер, Давид Ойстрах, Леонид Коган, Татьяна Николаева болон бусад олон тоото мүнөө үеын гайхамшагта хүгжэмшэд совет оронойнгоо нэрэ алдарые хилын саагуур нэгэтэ бэшэ суурхуулһан байна. Тэрэнэй суугай сууряае дэлдэһэн, уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд, һүүлэй үеын хүгжэмшэд Дмитрий Сахаров, Евгений Малинин, Алексей Любимов, Оксана Яблонская, Алексей Наседкин, Владимир Крайнев болон бусад дэлхэйн орон бүхэндэ шахуу мэдээжэ болонхой Консерватори түгэсхэһэн дуушадай олонхинь арадай артистнуудай, габьяата артистнуудай нэрэнүүдтэ орон доторoo хүртэһэн байха. Арам Хачатурян, Дмитрий Кабалевский, Тихон Хренников, Сергей Баласанян болон бусад совет гайхамшагта композиторнууд мүн лэ манай консерваториие дүүргэһэн юм...

Москвагай консерватори зуун жэлэйнгээ богоhо алхажа, хэһэн хэрэгүүдэйнгээ дүнгүүдые гаргажа байна. Зуун жэл соо уран бэлигэй уута болоһон түрэл һургуулиингаа ойн һайндэртэ студентнүүд, дүүргэжэ гарагшадынь бэлэдхэжэ эхилһээр удаанай юм. Консерваториин ойн баярай концертнүүд харуулагдахаар хараалагдаһан. Энэ дурасхаалта ойдо олохон совет композиторнууд шэнэ зохёолнуудаа зорюулна.

ТУУХЭТЭ АРБА НАЙМАН ЖЭЛ

Корейн Арадай-Демократическа Республикын тогтоһоор 18 жэлэй ой сентябриин 9-дэ гүйсэбэ.

Арадай засагта Корейн бүхы календарьнуудта сентябриин 9-нэй үдэр улаанаар тэмдэглэгдэдэг. Юундэб гэхэдэ, 18 жэлэй урда тээ Корейн хахад арал дээрэхи хүдэлмэришэн-таряашанай түрүүшын гүрэн тогтооһон тухайдаа корей арад соносхоо бэлэй. США-гай империалистнууд Хойто Корейдэхи арадай демократиин засаг түрые зэбсэгэй хүсөөр унагааха һэдэлгэ гаргаа һэн. Теэд, баатар габьяата корей арад революционно туйлалтануудаа гурбан жэлэй турша соо эгэршэгүй шангаар, эрэлхэг зоригтойгоор аршалан хамгаалаа.

Дайнһаа хойшо үнгэрһэн арбан гурбан жэлэй турша соо КНДР-эй экономико һандардаһан сооһоо бодоһон шэнгеэр һалбаран дэбжээ. Хото городуудай, хүдөө тосхонуудайнь түхэл шэнжэ танихаар бэшэ болонхой.

Сентябрь—арадай засагта Корейн ажалшан түмэнэй алдарта һайндэрэй һара—Чо Соной газар дайда дээрэ («Үглөөнэй арюухан һэбшээтэ орондо») илангаяа һарюул тунгалаг байдаг. Хайшаашье харахада, шэнэ барилганууд ербын бодоно. Үргэдэг кранай урганууд республикын провинцинуудай түб хотонуудһаа гадна, уездын городууд ба тосхонуудые шэмэглэнэ. Хүдөө ажахын кооперативуудай таряалан хаһа саг соогоо хуряагдаа. КНДР-эй гүрэнэй гербын һүлдэ тэмдэг болоһон барайгарай мүнгэн сасагта залаанууд эдеэшэн һалбарна. Энээниие хуряажа абаха халуун хаһа орожо ерүүтэ байна.

Арадай засагай мандажа байгаа жэлнүүдтэ Хойто Корейдэ гайхамшаг хубилалтанууд болоо. Хото болон тосхонууд, хүн зоной хуби заяан хубилһан байна. Пхеньяндахи резинын фабрикын хүдэлмэришэн Чо Ен Киль мүнөө 62-той болобо. Корейн хүдэлмэришэдэй хуушанай үеын энэ түлөөлэгшэ Корейдэ японецуудай эзэрхэжэ байхада, 17 наһатайдаа ажал хэжэ эхилһэн юм. Колониальна дарлалтын үедэхи хүдэлмэришэнэй хэсүү хүшэр байдалые бэеэрээ үзэһэн намтартай.

Эгээлэй кореецэй зүүдэндэшье ородоггүй байһан үргэн ехэ эрхэ сүлөөе энэ хүдэлмэришэндэ арадай засаг заяагаа.

Чо Ен Киль 1946 ондо партиин гэшүүн болоһон. Тэрэ гэһэнһээ хойшо гүрэн түрынгөө хүгжэн һалбарха хэрэгтэ хамаг хүсэеэ зорюулан ажаллана. Басагадайнни нэгэниинь консерваторидо багшална, нүгөөдэнь—техническэ һургуулида заадаг, хоёр хүбүүдни армида алба хэнэ, гурбадахинь—хүдөө ажахын академидэ һурадаг гэжэ үбгэн хүдэлмэришэ омогорхон хөөрэнэ.

«Урдынгаа хүндэ байдалые һанаха бүхэндөө, эгээлэй хүндэ социалис байгуулалта ямар ехэ юумэ үгөөб даа гээд баяр баясхалантайгаар сэдьхэдэгби» гэнэ.

Корейн Арадай-Демократическа Республика үйлэдбэреэ хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ байгаа оронуудай тоодо зохихо һууриня эзэлнэ. (Энэ амжалта тухайдань буржуазна экономистнууд дуугай үнгэрхэ гэжэ оролдодог юм). Дайнай хойто тээхи промышленна үйлэдбэрилгын жэл бүриин ургалта 1954 онһоо 1965 он хүрэтэр 28,1 процент болодог байһан. 1965 ондо бүтээн гаргагдаһан промышленна продукциин хэмжээн 1944 онойхиһоо 15 дахин ехэ болоо һэн. Бүхы үйлэдбэридэ промышленностиинь эзэлдэг хэм хэмжээн 1946 ондо 28 процент байһан аад, 1965 ондо 78 процент болоо. Энэл үе соо машина бүтээдэг, металл болбосоруулдаг промышленностиинь эзэлдэг хэм хэмжээн 5,1 процентһээ 29 процент хүрэтэр нэмээ.

Корейн Арадай-Демократическа Республика оршон мандажа байгаа 19-дэхи жэлдээ этигэл түгэсөөр алхалан оробо. Республикын промышленна предприятинууд кварталайнгаа үйлэдбэриингөө түсэбые болзорһоо урид дүүргэһэн тухайдаа элидхэнэ. Металлургнууд ба машина бүтээгшэд, горнорудна үйлэдбэриин ба госхозуудай хүдэлмэрилэгшэд—республикын бүхы ажалшад Корейн хахад аралай хойто хубида социализмын экономическа бата үндэһэ һуури табиха хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байнхай. 18 жэл оршон мандажа байгаа энэ республикын эрхэтэд социализм байгуулжа дүүргэлгын, бүхы корей нациин хүгжэн һалбаралгын аша туһада шэн зоригтойгоор шармайн ажаллана.

Павел ГРИШАЕВ,
ТАСС-ай корреспондент.
Пхеньян.

КНДР-эй БАРИЛГАНУУДТА ЗОРЮУЛАН

Проект табидаг совет эмхинүүд КНДР-тэхи эгээн томо тепловой электростанциин — Пукчанска ТЭЦ-эй барилгада шухала проектно-техническэ документаци табижа эхилээ. Советскэ Союз КНДР хоёрой хоорондын экономическа, техническэ харилсаа холбоон тухай хэлсээгээр иимэ ТЭЦ бариха гэжэ хараалагдаһан юм.

Тэрэл хэлсээгээр тодорхойлогдон хараалагдаһан ондоошье предприятинуудые бариха хамтын бэлэдхэл хэгдэжэ эхилэнхэй.

* * *

Советскэ Союз харилсаа холбоотой болоһоноо хойшо Корейн Арадай-Демократическа Республика доторо промышленнын 45 предприяти һэлбэн шэнэдхэхэ ба бариха хэрэгтэнь туһалаа. Советскэ Союзда үгэдэг прокадай, хара металлай, тусхай буладай, үнгэтэ металлнуудай, барилгын материалнуудай, ашагта малтамалнуудай, химическэ хэрэгсэлнүүдэй, хүнгэн промышленностиин эд товарнуудай хэмжээ КНДР жэл бүри нэмээнэ.

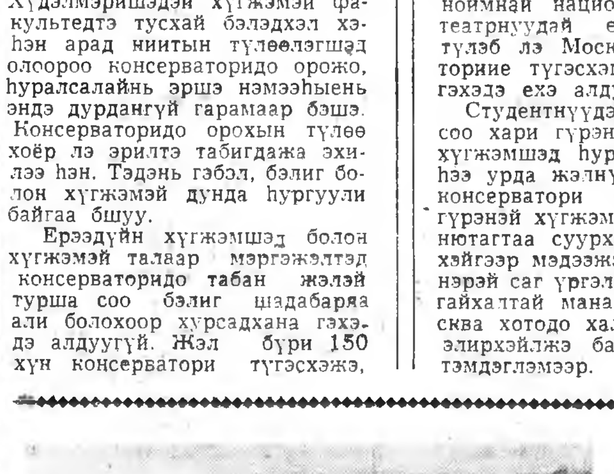

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ 1. (зүүн гарһаа): энэ жэл мурманскынхид ороной урда зүгэй районуудһаа овощ болон үрэ жэмэс элбэг ехээр абаба. Волгын арбузууд найман болостой байна.

2. Мурманскын загаһанай портдо. Загаһа барилгын «Чита» гэжэ тральщигай матросууд Александр Захаров (зүүн гарһаа), Зигмунд Нелиус гэгшэд олзо ехые олоһондоо урматай. Эдэнэр нүхэдтэеэ хамта Баренцын далайда нэгэ рейсээр 160 тонно загаһа бариха гэжэ байһан аад, 200 тонно бариба.

ТАСС-ай фотохронико.

„ЗУРГААДАХИ РАУНД“

КИНО

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ. hүүлээрэн шье Баруун Европын Америкын капиталис оронууд тагнуулшадаа социалис оронуудта нюусаар эльгээхые оролдоhон, оролдоношье. Мэхэ гохын ацаар шурган ороhон тэдэ хүйхэрнүүдынь юрын хүнүүдэй обёорон hэжэглэхэhээ байтагай, сугтаа ажаллажа байhан нүхэрэйнгөө заяандаашье мэдэхын аргагүй наринаар, мэхэтэй шадамараар ажаллахые оролдодог. Тагнуулшан бүхэн онсо еөрын зорилготой ябадаг шуу. Тиигэбэ яабашье, социализм, коммунизм байгуулжа байhан ажалша бэрхэ хүнүүдэй хараса хёрхо, hайн hайхан ажал хэрэгтэнь hаад hамуу хэжэ байhан ямаршье мэхэтэй этэгээдүүдые балшыса баридаг, хуулиин газарта тушаадаг ха юм.

Хас тамгата фашис Германи бүхы дэлхэйе эзэмдэхэ гэhэн хархис муухай зорилготойгоор түүхэдэ үшөө дайралдаагүй гай тодхор татаhан, Баруун Европын гүрэнүүдые дууhан үрэбхихэhөө гадна, манай Совет орондо дай дажар hүжэрэн ороhон юм. Европын оронуудай нэгэн Румын, тэрэшэлэн фашистнуудай гарта оронхой.

1944 он. Совет оронии хоёр неделиин үедэ бута hамна сохёод, түб хото Москвагайнь Улаан талмай дээрэ илалтын парад хэхэеэл хэхэл байхабди гэжэ алууршa муухай фашист Гитлерэй хүхиргүү түсэб үндэhөөрөө hаланхай.

Агуу Октябриин галта дүлэн соогуур эрхэ сүлөөгөө олоhон совет хүнүүд гансашье түрэл ороноо фашистнуудhаа хамгаалжа шадаа бэшэ, харин бүхы хүн түрэлтэнии үхэлhөө абарhан юм. Алууршa дайсад бута hамна сохигдожо ябаашье hаа, хара муухай hаналаа ой ухаанhаа мулталнагүй. Мүн иимэрхүү зорилготойгоор тиихэ үедэ Румынида байhан гитлеровскэ Германиин посольство, тэрэнэй барлаг доктор Кох аашалhан байна.

Румыниин нефтяной кампании эзэмдэхэ, хамаг зөөрииень дууhан hуулиха, тиигэжэ ерээд тэhэлхэ. Иимэ шуналтайгаар тагнуулшан доктор Кох ерэhэн юм. Энэ түсэбөө фашист тагнуулшад «зургаадахи раунд» гэжэ нэрлэнэ. Теэд тэрэнээ бэелүүлхэнь тиимэшье бэлэн бэшэ.

«Үрдихэ хэрэгтэй» — иимэ шахардуу hанал тэдэнии үдэр бүри зобооно. Совет Армиин зэбсэгтэ хүсэнүүд Румынии фашистнуудhaa сүлөөлжэ, Бухарест городто дүтэлжэл ябана. Иимэрхүү соносхол радиогоор щагнахадаа доктор Кох hүрдэн айна. Гитлерэй «үрөөhэн бөөрэ» Гебельсын даабари мүнөө болотор дүүргэжэ шадаагүй байhандаа ухаа мэдээгээ алдахаhаа абан уланхатана. Гитлер, Гебельс, Геринг гэхэ мэтын алууршадта доктор Кохой ами наhан хайратай бэшэ даа.

Хархис муухай hэдэлгэнүүдээ бэелүүлхын тула тэдэнэр доктор Кохhoo болохо хүнүүдые алаа hэмнай. Доктор Кох өөрөөшье фашист байhанаа мэдээшье hаа, Гебельс мэтэ алууршадай зэбсэг боложо миинтэ хосорон hалахаб гэжэ гэдэргэнь шүүбэрилэн бодохо сүлөөгүй ябана.

Тэрээндэ юуншье хэрэггүй. Гебельсын түсэбөөр хараалагдаhан даабари дүүргээд, гахай мэтэ шалхагар фашистын магтаалда хүртэхэ, тиигээд Германиин баяшуулай нэгэниинь болож Швейцарида ошохо, бэеэ нюуха, ула мүрөө сагааруулха гэhэн hэдэлгэтэй.

«Румыниин нефть Совет ороной гарта орохо ёhогүй. Совет Армиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ерэхын урда тээ хамаг зүйлнүүдыень hэегүй тэhэлхэ хэрэгтэй» гэhэн түсэбтэйгөөр Кохой хүтэлбэрилдэг бүлэг ажаллана. Ушар тиимэhээ тэдэнэр Румыниин эгээ томо баяшуулай нэгэн Агопян гэгшэтэй нүхэсэнэ. Хаhагүй ехэ зөөриин түлөө ами наhаяашье худалдахадаа сэдьхэлээ зобохо hэшхэлгүй хүйхэр нефтяной кампаниин түсэб, хамаг уурхайнуудайнь нюуса проект хулуужа шадаашье hаа, тэрэнь доктор Кохой гарта орожо шаданагүй. Юундэ?

Үглөө, нүгөөдэрhөө эрхэ сүлөөтэй болохоо, фашизмын зоболонто дарлалтаhаа мултархаа байhан Румыниин түрүү hаналтанай, коммунистнуудай эмхидхэhэн хүдэлмэринь хамаг үйлэ хэрэгүүдыень элирүүлнэ. Энээниень румын арадай эрэлхэг хүбүүн полковник Алекс хүтэлбэрилнэ.

Агопян гэгшын дурые буляажа шадаhан полковник Алекс бэеэ мэдүүлэнгүй ажаллахаhаа гадна, тэрэ нефтяной кампаниин хамаг зөөрие буляалдан байжа аашалалдаhан Германиин, Англиин мэдээжэ тагнуулшадай дунда шадамар бэрхээр ажаллана. Агент Агопянай гарта ороhон «зургаадахи раундын» түсэбые абяагүйхэнөөр абана, hүүлээрнь тэдэ тагнуулшадые сүлөөтэ Румыниин зүгhөө өөрөө барилсаад, хуулиин газарта тушаалсана.

Полковник Алекс дайшалхы түрүү зэргэдэ ябалсаашьегүй hаа, нюдэнэй далда ажаллажа байхадаа арад зондоо тэнсэлгүй ехэ туhа хүргэhэн, Совет ороной суута тагнуулшад Рихард Зорге, Николай Кузнецов мэтэ илалтын үдэрые ойртуулhан болоно. «Зургаадахи раунд» гэжэ фильм хараhан хүнүүд полковник Алексын туhатай юумэ хэжэ байhыень абаhаар лэ ойлгохошьегүй байха. Юундэб гэхэдэ, Румыниин социалис республикын кинематографистнууд үшөө урдань хэды дахин дабтаhан онол шадабаряа хэрэглэхые оролдоогүй, харин үшөө дайрагдаагүй орёо зангилаануудые ехэ шадамараар хэрэглэhэн байна. Тиимэhээ Алексын образ холуур нюугданхай, хараhаар лэ ойлгохын аргагүй. Гэбэшье полковник Алекс Кох мэтэ тагнуулшадай зангилаа задалхаhаа гадна, тэдэнии hүрдөөжэ, айлгажа шадана.

«Зургаадахи раунд» гэжэ кинофильм Румыниин кинематографистнуудай амжалта мүн.

М. ОСОДОЕВ.

ТҮРЭЛХИ АБАРИ ЗАН

А. СЛОНИМ,
профессор, биологиин эрдэмэй доктор

Амитад хэды шэнээн «мэдэсэтэй» түрэдэг бэ? Дэлхэй дээрэ түрэhэн амитан түрүүшынгээ алхам хайшан гэжэ хэдэг бэ? Ямар аргаар эгээл юрын шадабари түрэхэhөөнь урид тэрээндэ бии болоно гээшэб, ураг тархиинь ямар хубинуудаар, hудал шэжэмүүдээр дамжан бүрилдэнэб? Эдэ бүгэдэ хадаа мүнөө үе сагай биологи, психологиин түбэгтэй асуудалнууд болоно. Шэнжэлэгшэд эдээндэ харюу үгэхэ гэжэ оролдоно.

Эдэ асуудалнууд Москвада психологуудай уласхоорондын конгрессэй XVIII симпозиум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Амитадай эгээл юрын алхам тухай мэдэсэ; оршон тойронхи байгаалиин бүхы үзэгдэлтэй тэрэ хайшан гээд харилсадаг бэ, саашадаа бэе хүсэhэн амитадай аяг ааша хайшан гээд бии болодог, хүгжэдэг бэ, ямар аргаар hурадаг, хүмүүжэдэг бэ гэhэн ойлгосо айхабтар ехэ удха шанартай.

Олохон амитад түрэхэдөө оршон тойронхи байгаали дотор хэнэйшье туhагүйгөөр, өөрөө ябаха аргатай гарадаг. Жэшээлхэдэ, хаб загаhанай hая гараhан үрэ—балек гэдэг хаб загаhануудтал адляар тамарха, шунгаха, мүльhэн дээрэ гараха аргатай байдаг. Тиигээ хадаа ямар нэгэ «мэдэсэтэй» байгаа гэжэ тоошолмоор. Иимэ мэдэсэгүй hаа, амидаржа шадахагүй, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтэ үргэлжэлхэ аргагүй байха hэн.

Амитадай үрэнь хэдыдээ иимэ «мэдэсэтэй» болоно гээшэб? Энээн тухай эрдэмтэдэй дунда тад ондоо хоёр ойлгомжо бии юм. Зарим эрдэмтэд иигэжэ тоолодог: түрэлхиин аяг зан эхэ соогоо амитанай бэеын бүрилдэжэ эхилхэтэй хамта бии болосохоhоо гадна, бүхы генетическэ жама ёhые үндэhэ болгодог. Энэ уршагта балар, үшөө таабари мэтэ үзэгдэлые генетическэ ехэ шэнжэлэл элирүүлэн тодоруулжа шадаха. Эхэ соогоо хүгжэжэ байха үеын дадал ехэ туhа нүлөөтэй юм,—гэжэ бусад эрдэмтэд тоолодог. Тиигэбэ яабашье түрэлхиин аяг абари оршон тойронхи байгаалиин арга боломжоор, нэгэ үгөөр хэлэбэл, экологёор тодорхойлогдоно гээд эрдэмтэд тоолоно.

Амитанай хүгжэлтэнь эхэ соохи бүридэлөөр дүүрэдэггүй... Нэгэ талаhаа саашанхи hуралсалаа» үргэлжэлүүлдэг; нүгөө талаhаа—тэрээндэ элдэб янзын условно рефлекснүүд бии болодог, тэрэнэй түрэлхи аяг абари гэхэ гү, али тодорхойлон хэлэбэл, мэдэрэлынь hэргэдэг гээшэ ха. Жэшээлхэдэ, нохойн гүлгэнэй хори хоноогүйдэнь мяха үгэхэдэ, үлэншье байбал—оройдоо хэрэглэдэггүй. Харин ганса hүн дээрэ оодоо болоhон нохойн гүлгэн хоридохи хоногтоо мяха эдихэ дуратай болодог. Энээниень амитанай үрэ үндэhэ дамжадаг зүн гээ hаа, эдэнэй үг гарбал—арьяатан болоно бшуу.

Хурьган ондоогоор үдэдэг байна. Бэлшэжэ ябаhан эхынгээ хойноhоо түрүүшын үдэр дахахадаа, эдеэлжэ ябаhан мэтээр тархяа доошо, дээшэнь үргэдэг юм. Тиигэбэшье хото соохоонь граммшье ногоо олохогүйт. Эхээ hажаагаад газарай ногоо зулгаажа «hурана» бшуу.

Хэрбээ хурьгые тусхай хайрсаг соо хээд, зургаа hарын туршада амяарайнь байлгажа, нүхөөр hү хүхүүлжэ тэнжээгээ hаа, бүдүүн хоол эдижэ, бэлшэжэ шадахагүй байдаг. Түрэлхи hажаалга дууряалгынь хэрэглэгдээгүй байhанhаа уламжалан, өөрынгөө тусхай абаритай болоогүй гээшэ. Оршон тойронхи байдалай хубилалга амитанай аймагай (хорхой шумуулай, шубуудай, загаhанай ба бусадай) аажамаар хубилан хүгжэлгэдэ нүлөөлдэг.

Амитанай мэдэрэлэй анхан эхилжэ хайшан гээд бии болоhые эрдэмтэдэй hонирходогынь ушартайл байгаа ха. Энэл газаа талын үзэгдэлнүүдтэй амитадай түрүүшын харилсаа холбоон бүрилдэдэг юм. Энэ үзэгдэлые «хадуун абалгын» үе гэжэ нэрлэдэгбди. Энээхэн үеын болбосоролые хүнүүд бодото байдалдаа хэрэглэжэ болохо юм. Жэшээлхэдэ, үхибүүдэй hуралсалые таарамжатайгаар эмхидхэхэдээ хэрэглэжэ болохо. Хүнэй дуугаржа hураха үень эндэ илангаяа hонирхолтой. Үхибүүд угаа олон үгэнүүдые тон түргэнөөр хадуужа абадаг. Грамматика шудалаашьегүй hаа, хэдэн хэлэндэ hуража шадагдадаг. Хэдэн ондоо яhатанай дунда ажаhуудаг зоной үхибүүд хоёр-гурбан хэлэ тон бэрхээр мэдэхэ болодог гэжэ ажаглагданхай.

Газаа талын үзэгдэлнүүдтэй амитадай бэеын харилсан дадаха үеые өөртөө шэнэ шэнжэ шанар бии болгохын тула хэрэглэжэ болохо. Жэшээлбэл, хүйтэндэ бэеэ дадхааха гэхэ мэтэ.

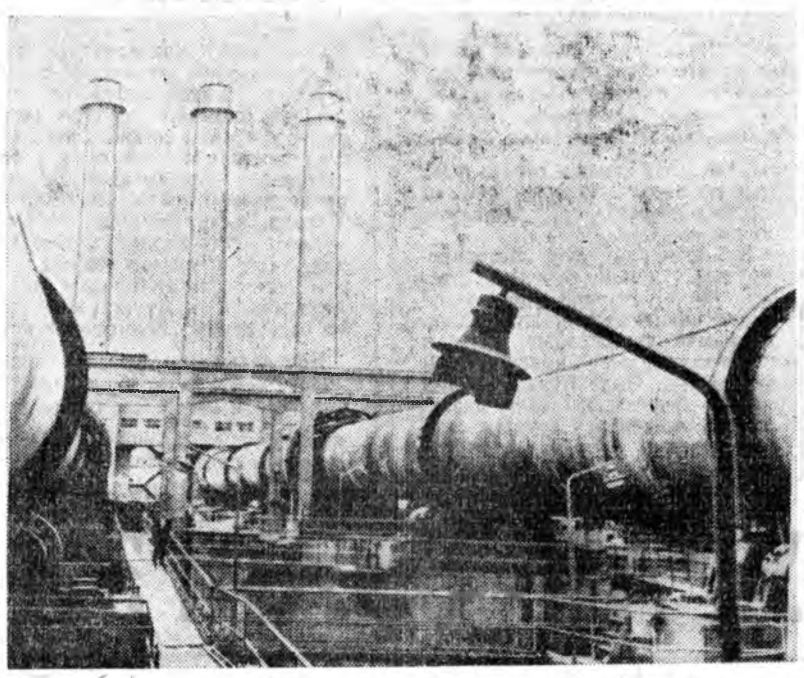

РУМЫНИИН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Турд хотодохи «Виктория Сочиалистэ» гэжэ цементын заводой шэнэ лини. Шэнэ табан жэлэй эсэс тээшэ—1970 оной үеэр орон дотор цемент үйлэдбэрилэн гаргалга 7 миллион тонно хүрэтэр нэмэхэ юм.

Аджерпресс—ТАСС-ай фото.

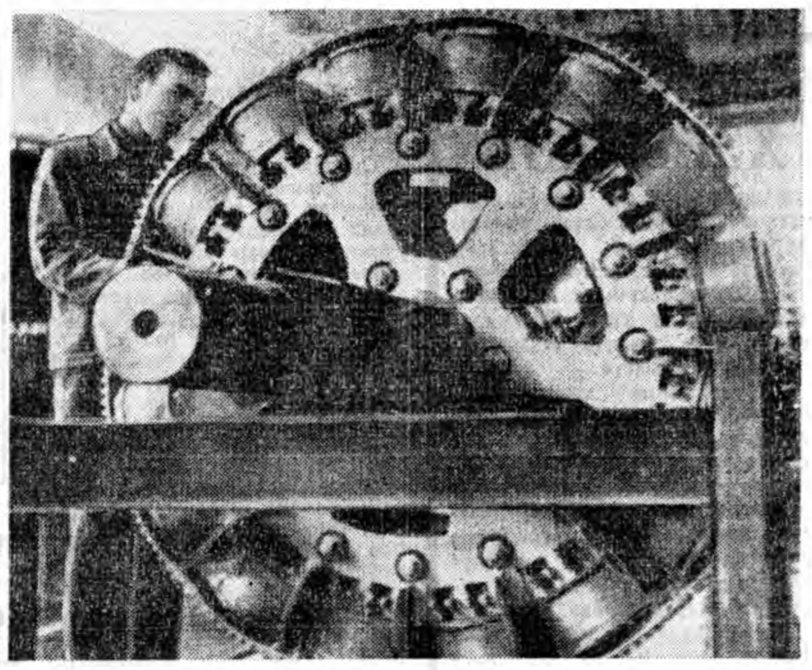

ПОЛЬШЫН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Вроцлавдахи Ф. Дзержинскиин нэрэмжэтэ электромашинануудые бүтээдэг заводой продукци дэлхэйн дэлгүүр дээрэ үндэрөөр сэгнэгдэдэг. Мүнөө энэ предприяти 300 шахуу янзын электромашина бүтээн гаргадаг болонхой. Зураг дээрэ: хабсаргалгын цех соо.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

Чехословакиин гадаадын хэрэгүүдэй министрэй мэдүүлгэ

ПРАГА, сентябриин 7. (ТАСС). Вьетнамда эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулга бүхы дэлхэйн амгалан тайбан байдалда тон ехэ аюул тохёолдуулна, уласхоорондын эрхын гол ёhонуудые бүдүүлигээр эбдэhэн ябадал болоно гэжэ Чехословакиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Вацлав Давид ЧССР-эй Национальна суглаанай гадаадын хэрэгүүдэй комиссиин заседани дээрэ мэдүүлбэ. Уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй боложо байhан мүнөө сагта эб найрамдалай түлөө, дэлхэйн хархис түримхэй ябуулгада эсэргүү хамтын тэмсэлэй хэрэгтэ социалис оронуудай, уласхоорондын бүхы коммунис хүдэлөөнэй нягта жагсаал, бата нэгэдэл тон шухала болонхой.

Хитадай Коммунис партиин, КНР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй баримталдаг политикань уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй, социалис оронуудай нэгэдэлдэ ехэ hаад тойбо ушаруулжа байна. Хитадай пропаганда дотор империализмда эсэргүү тэмсэл тухай хэлэгдэбэшье, гол доболгоёо КПСС-тэ, Советскэ Союзда эсэргүү шэглүүлнэ гэжэ В. Давид хэлэбэ.

Гадаадын хэрэгүүдэй министр саашадаа иигэжэ тэмдэглээ: ДРВ-гэй правительствын мэдүүлгэ соо дурдагдаhан 4 пунктын, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын программа соохи 5 пунктын эрилтэнүүдые Чехословаки дэмжэдэг, дэмжэхэшье байха.

ФРГ-эй правительствын баримталдаг реваншис, милитарис политика Европын түбидэхи түгшүүрилтэй байдалай гол шалтагаан болоно гэжэ В. Давид онсолон тэмдэглэбэ.

Социалис оронуудтай харилсаандаа манай хамтын суртал бодолhoo, нийтын адли байгуулалтаhаа эшэ үндэhэтэй зорилго ба эрилтэнүүдые үндэhэ болгонобди. Эдэ эрилтэнүүдые хүтэлбэри болгон, хамтынгаа зорилгын түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ нэгэдэл, эмхидэлээ улам бэхижүүлхэ гэжэ оролдонобди гэбэ.

ХИЛЫН СААНАhАА

Олоороо hайшаан дэмжэнэ

ДЕЛИ, сентябриин 7. (ТАСС). Дайнай аюул зайсуулха, сэрэгэй бүлэглэлнүүдые, атомна зэбсэгэй баазануудые, колониализмые усадхаха зорилготой уласхоорондын конференци 1966 оной ноябрь соо Индиин ниислэл хотодо зарлаха гэhэн бодомжо ба зорилгые олохон ороной улад зон hайшаан угтаба. Тиимэ конференци зарлалгые дэмжэжэ, тэрээндэ делегадуудаа эльгээхэ хүсэлэнтэй байhан тухайдаа 80 шахуу орон мэдүүлээ.

Франци ба НАТО

ПАРИЖ, сентябриин 7. (ТАСС). НАТО-гой сэрэгэй элдэб барилга түхеэрэлгэнүүдэй гаргашануудта, тэрэшэлэн энэ бүлэглэлэй сэрэгэй бюджедэй ондоошье статьянуудта зорюулhан хубитаяа 1967 онhoo [illegible]шо оруулхаяа болихомнай [illegible] Хойто-атлантическа бүлэглэлэй талаар нүхэсэгшэдтөө Франци мүнөөдэр дуулгаба.

„hунгалтада“ хабаадахаяа арсана

ЛОНДОН, сентябриин 7. (ТАСС). Сентябриин 11-дэ болохо учредительнэ суглаанай «hунгалтада» эсэргүү хараа бодол баримталдаг байhанаа Урда Вьетнамай буддистнуудай хүтэлбэрилэгшэд элирхэйлэн харуулба. Эдэнэр 3 хоногто хооhоор байха, тиихэтээ хамта «энэ hунгалтада» хабаадахаяа арсахыень өөhэдынгөө тала баригшадые дахинаа уряалха гэжэ шиидээ.

Рейтер агентствын корреспондентын Сайгонhoo мэдээсэhэнэй ёhoop, хооhоор байлгада хабаадахыень Урда Вьетнамай бүхы буддистнуудые уряалба гээд пресс-конференци дээрэ соносхогдоhон коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Атлантда буhалгаан болобо

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 7. (ТАСС). Атлант хотодо (Джорджия штат) үсэгэлдэр негрнүүдэй буhалгаан дахин болоо. Автомобиль хулуугаа ха гэжэ hэжэглэгдэhэн негр хүбүүе полицинхидэй хүндөөр шархатуулhанай удаа гус хотодо иимэ буhалгаан болож эхилhэн байна. Негр хүбүүе шархатуулhан тухай мэдээн бүхы город соо агшан зуура тараад, үйлсэ гудамжануудта хэдэн зуун негрнүүд суглараа. Зүндөө үүдэhэн демонстрацие намнаха гэжэ hэдэhэн полициин сагдаанар шудуугаар, бутылкануудаар шэдүүлээ. Демонстрантнуудтай тэмсэхэ тусхай отрядууд эльгээгдээд, нюдэ уhатуулдаг газуудые хэрэглэжэ эхилбэ. Нэгэ гэр соо байhан 5 негр үхибүүд газhaa болож гэмтээ.

Американска информационно агентствануудай дамжуулhан мэдээсэлнүүдhээ харахада, тэндэхи полициинхид демонстрацида хабаадаhан 20 хүнии барижа хааға. Джорджия штадай губернатор Сандерс Атлантын полицида «туhалхыень» национальна гвардиин солдадуудта захирба.

Кенидэ онсо хэмжээнүүд абтаба

ЛОНДОН, сентябриин 7. (ТАСС). Кениин президент Джомо Кениата ороной зүүн-хойто провинцида онсо хэмжээнүүдые абаха тухай декрет гаргаа гэжэ Рейтер агентствын корреспондент Найробиhoo мэдээсэнэ.

«Кения газетт» гэдэгэй гаргаhан правительственна тусхай бюллетень дотор дурдагдаhанай ёhoop, засагай газарай тусхай зүбшөөлгүйгөөр «саазалха шиидхэбэри гаргаха гү, али бүхы наhан соонь түрмэдэ хаахаар зэмэлхэ», тэрэшэлэн буу, hомо хэрэгсэл гү, али тэhэрдэг зүйлнүүдые абажа ябаhан зэмэтэй хүнүүдые тэндэнь буудаха, алаха зүбшөөл аюулгүйе сахидаг сэрэгүүдтэ үгтэбэ.

Кениин зүүн-хойто провинци Сомалиин республикатай хилалдаг юм, хүн зонойнь зариман сомали угсаатан болоно. Тиимэhээ энэ провинциин газар дээрэhээ шалтагаалан хоёр ороной хоорондо арсалдаанууд гарадаг юм.

Американска дипломадуудай бүдүүлиг ааша

ГАВАНА, сентябриин 7. (ТАСС). Чилиин ниислэлдэхи Улаан хэрээhэнэй байшангай дэргэдэ хүн зон ходо олон байдаг. Тэмсэн бодоhон вьетнам арадта шуhaяа үгэжэ туhалхые хүсэhэн хүнүүд хэдэн hарын турша соо эндэ таhалгаряагүй ерэнэ. Гэхэ зуура, эндэхи хүн зоной арюун hайхан хүсэл эрмэлзэлдэ американска посольство тон дурагүйгөөр хандана.

Ниислэл хотын коммунис залуушуулай түлөөлэгшэдэй мэдүүлhэнэй ёhoop, Сантьягодахи США-гай посольство донорнуудта эсэргүү хардалга гүрдэлгэ хэнэ, эдээндэ, мүн Улаан хэрээhэнэй бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэдтэ доболхыень тэндэхи фашистнуудые тухирна. Эдэ донорнуудай арюун hайхан хэрэгhээ арсахыень баадхаха, Вьетнам худар шуhа эльгээхыень болюулха гэжэ американска дипломадууд али болохоор оролдодог байна гээд Пренса Латина агентствын корреспондент мэдээсэбэ.

Хашаха баадхаха hанаатай

ВАШИНГТОН, сентябриин 7. (ТАСС). Кубын Республикатай худалдаа наймаанай, экономическа харилсаа холбоонhoo арсахыень Баруун Европын оронуудай правительствануудые сэхэ баадхаха гэжэ США-гай гүрэнэй департамент үсэгэлдэр hэдэhэн байна. Юун дээрэhээ тиигээб гэхэдэ, Англиин, Францин ба Баруун Европын бусад оронуудай фирмэнүүд саахарай промышленностиин предприятинуудые, портын түхеэрэлгэнүүдые бариха, hэльбэн шэнэдхэхэ талаар Кубын правительстватай харилсаа холбоотой юм.

„Ажалгүй халаанууд“ дахинаа бии болгогдоо

БОНН, сентябриин 7. (ТАСС). Энэ неделиин эхеэр Рурай промышленна районой шахтануудта «ажалгүй халаанууд» дахинаа бии болгогдобо. Хэблэлэй мэдээсэhэнэй ёhoop, «нүүрhэ худалдаха бэрхэтэй болоhон» дээрэhээ гансахан сентябриин 5-най үдэр Рурай областиин 8 шахтын 16 мянган шахтёрнууд ажаллаагүй.

Сентябриин түрүүшын хахадта «Хиберниа Аг», «Ильзеден Хютте» гэжэ шулуу нүүрhэнэй компаниинуудай предприятинуудта, мүн Круппын концернын хэдэн шахтануудта «ажалгүй халаанууд» бии болгогдохо, тиигээд үшөө 30 мянган горнягууд ажалгүй үлэхэ гэжэ хэдэ хэдэн концернэнүүдэй зээд соносхоо.

Урда африкын хархисуудай мүрөөр

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 7. (ТАСС). Ороной конституцида заhабаринуудые оруулха тухай Смидэй правительствын дурадхаhан хуулиин проектые Урда Родезиин парламент баталба.

ТАСС-ай шэнжэлэгшэ Н. Раевский энээн тушаа иигэжэ бэшэнэ: баталан абаhан эдэ нэмэлтэнүүдынь ямаршье эсэргүүсэлтэ хэhэн африканецуудые «хуулиин үндэhөөр» хэhээн дараха, политическэ зүришэгшэдые үгы хэхэ хизаарлалтагүй арга Смидэй засагта олгобо.

Дээрмэшэн ёhoop добтолно

ХАНОЙ, сентябриин 7. (ТАСС). 7-дохи флодой авианосецууд дээрэ, Урда Вьетнамай ба Таиландын сэрэгэй баазануудта байдаг американска самолёдууд үсэгэлдэр ДРВ-гэй агаарай дайда руу дахинаа добтолон орожо, Куангбинь, Тханьхоа, Ниньбинь, Намха, Тхай бинь, Куангнинь, Футхо, Лангшон провинцинуудай хүн зоноор олон нютагууд ба промышленна предприятинуудые, тэрэшэлэн Хайфон хотын оршон тойронии бомбодоhон, буудаhан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: түр[illegible] hөөр 60 наhа гүйсэhэнгэйнь д[illegible] шарамдуулан А. П. Кириленк[illegible] КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Мини[illegible]стрнүүдэй Соведэй зүгhөө амар[illegible]шалга, тэрээндэ Социалис Ажал[illegible] Геройн нэрэ зэргэ олгохо тух[illegible] СССР-эй Верховно Соведэй Прези[illegible]диумэй Указ; Радио болон газ[illegible]тэнүүдэй «Колос» гэжэ нүүдэл редакциин материалнууд Сэлэнгын аймагhaa.

Хоёрдохи хуудаhанда: Ой моди[illegible]ной ажахын хүдэлмэрилэгшэд[illegible] республиканска зүблөөнhөө [illegible] Дамбаевай корреспонденци: «Гур[illegible]бан жэлэй соёлой доболго» гэh[illegible] рубрика доро Н. Мадуевай статья[illegible] редакциин почтоhoo; хэблэлэй шэнжэлэл.

Гурбадахи хуудаhанда: АПН-[illegible] материалнууд; хилын саанаhaa ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Шэн[illegible] hонин, болоhон ушарнууд, тоо ба[illegible]римтанууд» гэhэн рубрика доро элдэб hонин.

АМЕРИКЫЕ ХЭН НЭЭГЭЭБ?

Бүри hая болотор энэ асууда[illegible]да захын hурагша тогтон торо[illegible]гүй харюусажархидаг байhан. [illegible]хэтэй хамта энэ галабай 1000-дахи жэлдэ норманнууд Америкы[illegible] эрье хүрэhэн юм гэжэ зарим эр[illegible]дэмтэд тодорхойлоо. Японой [illegible] Эквадорой эртэ урдын шабар [illegible] hартануудые сасуулжа үзөөд, [illegible] мянган жэлэй саана японууд [illegible]да Америкэ ороhон байгаа ха [illegible]hэн нилээд зүйтэй тайлбари бус[illegible] эрдэмтэд хэhэн байха юм. Энэ[illegible]hээ гадна, Америкын түбидэ [illegible] дүрсэтэ hармагшанай hэе [illegible] хүүл олдоогүй хадаа, хүн [illegible] бии болохо ёhогүй, тиимэhээ Аме[illegible]рикые мүнөөнэй индейцүүд, [illegible]кимосуудай элинсэг хулинсагууд оложо hуурижаhан байжа боло[illegible]ха гэhэн тобшолол эрдэмтэд хэ[illegible] Тэдэнэр 20—30 мянган жэл[illegible] урда Ази түбиhөө хуурай газ[illegible]раар тухайлхада хожомынь Бе[illegible]рингөвэ хоолой болоhон газ[illegible]раар гаража, Америкэ ошо[illegible] байгаа ха гээд багсаагдана.

Юрэдөө үнэндөө Америкые ха[illegible] олоо юм?

«Шэнэ ба тон шэнэ түүх[illegible]» гэжэ журналай бүри hаяхан гар[illegible]hан 4-дэхи номерто элитэ сов[illegible] түүхэшэн, этнограф А. В. Еф[illegible]мов энэ асуудалда харюуса[illegible]тотой зам хараалаа.

Журналай энэ номерто Фран[illegible]циин уран зохёолшо Роберт Мер[illegible]лин «Монкада—Фидель Кастры[illegible] анха түрүүшын тулалдаан» га[illegible] номhoo хэhэгүүд толилогдо[illegible] эхилээ. Тэрээн дотор Кубын [illegible]лэг революционернүүдэй ар[illegible] зондо харша зэрлиг аашата Ба[illegible]тистын засагые унагааха зори[illegible]гоор зэбсэг барин тэмсэhэн 195[illegible] оной июлиин 26-най гансах[illegible] үдэр зураглагдана.

«Шэнэ ба тон шэнэ түүх[illegible]» гэжэ журналай hүүлшын номер[illegible]то толилогдоhон документнүүд[illegible] дунда немец пролетар анги[illegible] вождь Эрнст Тельманэй [illegible] бэшэгүүд, тэрэнии түрмэдэ х[illegible]hан тухай документнүүд тус[illegible] hуури эзэлнэ.

Т. Д. Ауэрбахай журналда ба[illegible]дэhэн «Вишни жэмэсэй яhан» [illegible]hэн дайшалхы ябуулга тон [illegible]нирхолтой байхынгаа хажууг[illegible] бодото баримта харуулhан мат[illegible]риал юм. Дайшалхы ябуулга[illegible] иимэ нэрээр далдалаад, гитлер[illegible]вецүүд «Фау» гэжэ хүсэтэ [illegible]моор Лондон, Нью-Йорк хотонуу[illegible]дые hандаргаха түсэб табиhан байгаа. Англиин тагнуулай [illegible]роор хүдэлмэрилhэнэй гэмээр [illegible] түсэбэй зарим хубинь бэелүүл[illegible]дэhэн байна: «Фау-1» гэжэ [illegible] мянгаад hомон Ла-Манш хоол[illegible] дабаад, Лондоной райондо hан[illegible]рал ушаруулhан, олон хүнүүд[illegible] хюдаhан юм. Тэрэ ушар Англии[illegible] улас түрын зарим ажал ябуул[illegible]шадта hургаал болоогүйнь хал[illegible]ламаар. Юуб гэхэдэ тэдэн[illegible] мүнөөшье Баруун Германиин [illegible] үүсхэгшэдэй, үhөө хяhаа нэх[illegible]шэдэй дэндүү аашада эсэргүү[illegible]сэнгүй, зоргоорнь табяад hуу[illegible].

«Шэнэ ба тон шэнэ түүхэ» гэ[illegible]жэ журнал Америкын орон[illegible] тушаа, илангаяа Латиин Амери[illegible] тушаа олон материал ходо [illegible] хаглана. И. А. Золотаревская[illegible] —США-гай индейцүүдэй [illegible] заяан тухай, М. С. Альперовича[illegible] —Венесуэлын патриот Франси[illegible]ско Миранда тухай, А. И. Штр[illegible]ховай—Аргентинын арадай бэе[illegible] дааха байдалай түлөө тэмсэл ту[illegible]хай статьянууд hонирхолтой.

Владимир БЕЛЕНЬКИЙ.
(АПН).

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-01833. Зак. № 331.